

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL
MERTHYR TUDFUL

**ADRODDIAD
CYDRADDOLDEB
BLYNYDDOL
2020-2021**

Cyngor Bwrdeistref Sirol
MERTHYR TUDFUL
MERTHYR TYDFIL
County Borough Council

CYNNWYS

RHAGAIR	Tudalen 3
CYFLWYNIAD A CHEFNDIR.....	Tudalen 4
CYNLLUN CYDRADDOLDEB STRATEGOL 2020 2024.....	Tudalen 8
ASESIAD O BERFFORMIAD -	Tudalen 12
YMWYBYDDIAETH GWEITHWYR	Tudalen 33
CAFFAEL.....	Tudalen 36
DATA'R GWEITHLU.....	Tudalen 37
GWYBODAETH GYSWLLT.....	Tudalen 42

Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful (MTCBC) yn falch o gyflwyno'r Adroddiad Blynyddol cyntaf ar gyfer ei Gynllun Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2020-2024. Paratowyd y Cynllun Cydraddoldeb Strategol hwn yn unol â gofynion Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 ac fe'i cymeradwywyd gan y Cyngor ar 25 Mawrth 2020.

Drwy'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol, mae'r Adroddiad Cydraddoldeb Blynyddol hwn ar gyfer 2020-2021 yn profi ymgyrch barhaus y Cyngor i ddatblygu ei agenda cydraddoldeb a chyflawni ein Gweledigaeth Cydraddoldeb ar gyfer Merthyr Tudful, sef:

Man lle mae amrywiaeth yn cael ei gwerthfawrogi a'i pharchu a lle gall pawb gymryd rhan, ffynnu a chael y cyfle i gyflawni eu potensial heb wahaniaethu a rhagfarn.

Mae'r Cyngor yn gweithio tuag at gyflawni'r Weledigaeth hon drwy ein rôl fel arweinydd cymunedol, darparwr gwasanaeth, comisiynydd, cyflogwr a gweithio mewn partneriaeth i leihau anghydraddoldebau a gwella llesiant y Fwrdeistref Sirol.

Effaith Pandemig COVID 19

Rydym wedi penderfynu llunio'r adroddiad hwn yng ngoleuni digwyddiadau digynsail 2020, i roi trosolwg o sut yr ymatebodd MTCBC i effeithiau pandemig Covid-19 ar gydraddoldeb, o'r adeg y dechreuodd yr achosion yn gynnar yn 2020 hyd at ddiwedd mis Mawrth 2021.

Fe wnaeth dyfodiad Covid-19 ofyn i'r Cyngor ymateb yn gyflym er mwyn sicrhau bod gwasanaethau hanfodol yn parhau i drigolion Merthyr Tudful. Parhaodd y Cyngor i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus pwysig, yn wyneb pwysau cynyddol, yn enwedig i'r rhai mewn angen a'r rhai sy'n agored i niwed.

Mae Covid-19 wedi cael effaith sylweddol ar unigolion a chymunedau ledled Cymru, yn enwedig yn ein Bwrdeistref Sirol, gyda goblygiadau sylweddol iawn o ran cydraddoldeb. Mae'r pandemig wedi amlygu anghydraddoldebau dwfn sy'n effeithio'n anghymesur ar lawer o bobl a chymunedau.

CYFLWYNIAD A CHEFNDIR

Deddf Cydraddoldeb 2010

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn dwyn ynghyd ac yn disodli'r cyfreithiau gwrth-wahaniaethu blaenorol gydag un Ddeddf. Mae'n symleiddio ac yn cryfhau'r gyfraith, yn dileu anghysondebau ac yn ei gwneud yn haws i bobl ei deall a chydymffurfio â hi. Daeth y rhan fwyaf o'r Ddeddf i rym ar 1 Hydref 2010.

Mae'r Ddeddf yn cynnwys dyletswydd cydraddoldeb newydd yn y sector cyhoeddus (y 'ddyletswydd gyffredinol'), sy'n disodli'r dyletswyddau ar wahân ar hil, anabledd a chydaddoldeb rhywiol. Daeth hyn i rym ar 5 Ebrill 2011.

Mae'r ddyletswydd gyffredinol newydd yn cwmpasu'r nodweddion gwarchodedig canlynol:

- Oedran
- Anabledd
- Ailbennu Rhywedd
- Priodas a Phartneriaethau Sifil
- Beichiogrwydd a Mamolaeth
- Hil – gan gynnwys tarddiad ethnig neu genedlaethol, lliw neu genedligrwydd
- Crefydd neu gred – gan gynnwys diffyg cred
- Rhyw (Rhywedd)
- Cyfeiriadedd rhywiol

Mae'n berthnasol i briodas a phartneriaeth sifil, ond dim ond mewn perthynas â'r gofyniad i roi sylw dyledus i'r angen i ddileu gwahaniaethu.

Beth yw'r ddyletswydd gyffredinol?

Nod y ddyletswydd gyffredinol yw sicrhau bod awdurdodau cyhoeddus a'r rhai sy'n cyflawni swyddogaeth gyhoeddus yn ystyried sut y gallant gyfrannu'n gadarnhaol at gymdeithas decach drwy hyrwyddo cydraddoldeb a chysylltiadau da yn eu gweithgareddau o ddydd i ddydd. Mae'r ddyletswydd yn sicrhau bod ystyriaethau cydraddoldeb yn cael eu cynnwys yn y gwaith o gynllunio polisiau a darparu gwasanaethau, a'u bod yn cael eu hadolygu'n gyson. Bydd hyn yn sicrhau canlyniadau gwell i bawb.

Wrth wneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau mae'n rhaid i ni roi sylw dyledus i'r angen i wneud y canlynol:

- Dileu gwahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu ac erledigaeth ac ymddygiad arall sydd wedi'i wahardd gan y Ddeddf Cydraddoldeb (2010).
- Datblygu cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodweddion gwarchodedig perthnasol a'r rhai nad ydynt yn gwneud hynny.
- Meithrin cysylltiadau da rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig a'r rhai nad ydynt yn gwneud hynny.

Y Dyletswyddau Penodol yng Nghymru

Diben cyffredinol y dyletswyddau penodol yng Nghymru yw helpu cyrff rhestredig i gyflawni'r ddyletswydd gyffredinol a helpu tryloywder.

Nodir y dyletswyddau penodol yng Nghymru yn Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011. Daeth y dyletswyddau penodol yng Nghymru i rym ar 6 Ebrill 2011.

Mae'r dyletswyddau penodol yng Nghymru yn cynnwys:

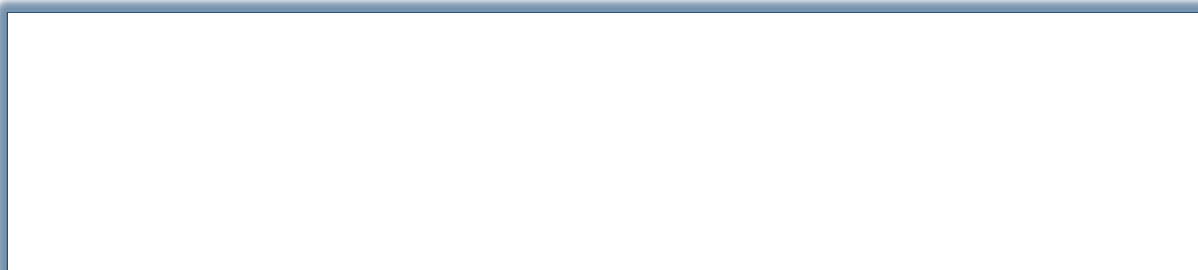
- Amcanion
- Cynlluniau Cydraddoldeb Strategol
- Ymgysylltu
- Asesu effaith
- Gwybodaeth cydraddoldeb
- Gwybodaeth am gyflogaeth
- Gwahaniaethau cyflog
- Hyfforddiant staff
- Caffael
- Adroddiadau blynyddol
- Cyhoeddi
- Adroddiadau Gweinidogion Cymru
- Adolygu
- Hygyrchedd

Cynllun Cydraddoldeb Strategol

Roedd y dyletswyddau penodol yng Nghymru yn cynnwys gofyniad i gyrff rhestredig ddatblygu a chyhoeddi Cynllun Cydraddoldeb Strategol bob pedair blynedd.

Fel rhan o'r adolygiad o Gynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor, nodwyd bod Gweledigaeth Cydraddoldeb ar gyfer Merthyr Tudful yn hanfodol er mwyn nodi uchelgais y Cyngor i ddileu gwahaniaethu / aflonyddu, hyrwyddo cydraddoldeb a meithrin cysylltiadau da.

Datblygwyd y Weledigaeth Cydraddoldeb ganlynol ar gyfer Merthyr Tudful.

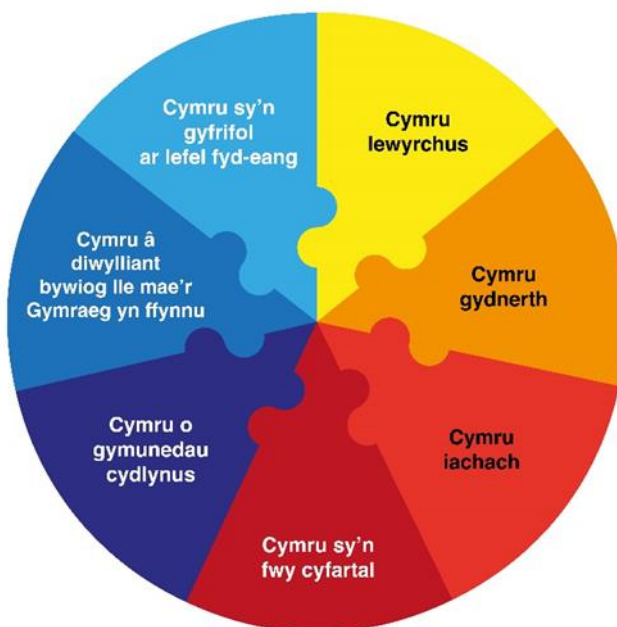
Cefnogir y Weledigaeth hon gan y pump Amcan Cydraddoldeb canlynol (a restrir yn y tabl isod) a nodir yng Nghynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor ar gyfer 2020-2021.

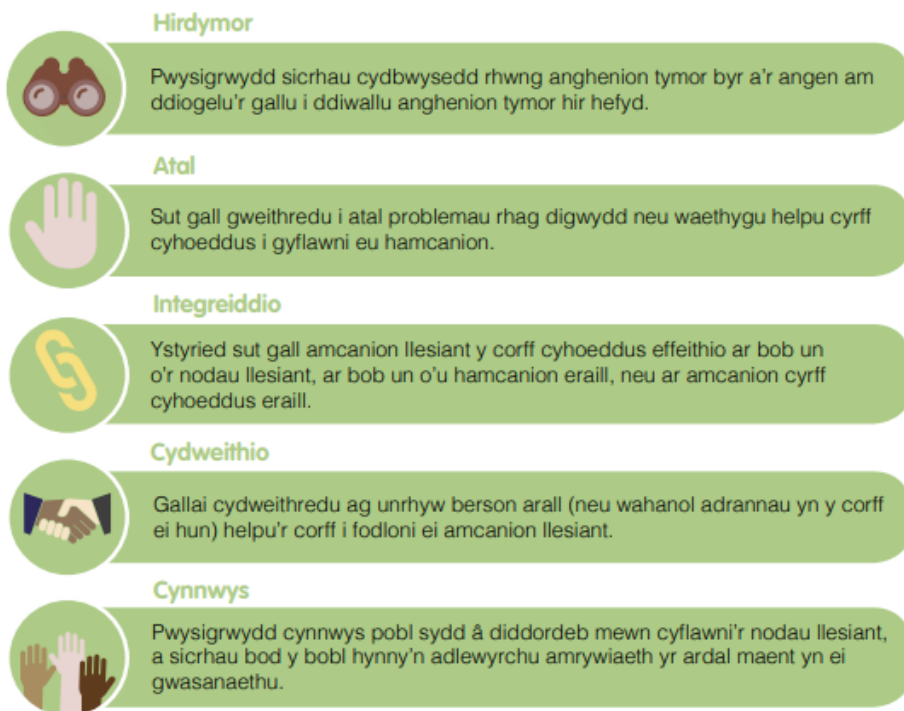
THEMA	AMCAN
Ymgysylltu a Chyfranogiad Cynhwysol	Ymgysylltu â'n Dinasyddion i gymryd rhan a lleisio eu barn i ddeall ac ymateb i anghenion ein cymunedau.
Cydluniant Cymunedol	Hyrwyddo a hwyluso cymunedau cynhwysol, diogel a chydlynol.
Gweithlu Cynhwysol ac Amrywiol	Creu gweithlu cynhwysol ac amrywiol, sy'n adlewyrchu'r cymunedau ym Merthyr Tudful.
Rhywedd/Cyflog Cyfartal	Sicrhau tegwch cyflog ar draws Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful.
Gwasanaethau Hygyrch	Deall a dileu'r rhwystrau mae pobl yn eu hwynebu wrth gael mynediad i'n gwasanaethau.

Cyflawnir yr Amcanion Cydraddoldeb hyn drwy Gynllun Gweithredu sydd wedi'i nodi yn y Cynllun Cydraddoldeb Strategol ar gyfer 2020-2024.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Mae Gweledigaeth ac Amcanion Cydraddoldeb y Cyngor ar gyfer 2016-2020 yn cefnogi Amcanion Llesiant y Cyngor a'r saith Nod Llesiant (a ddangosir yn y diagram isod) ac yn cysylltu â'r pum ffordd o weithio (yr Egwyddor Datblygu Cynaliadwy) a nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

CYNLLUN CYDRADDOLDEB STRATEGOL 2020 2024

Mae Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus yn ei gwneud yn ofynnol i gyrrff cyhoeddus wneud y canlynol;

- Cyhoeddi amcanion i gyflawni'r ddyletswydd gyffredinol.
- Cyhoeddi datganiad sy'n nodi'r camau y mae wedi'u cymryd neu'n bwriadu eu cymryd i gyflawni'r amcanion a pha mor hir y mae'n disgwyl ei gymryd i gyflawni pob amcan.
- Gwneud trefniadau priodol i fonitro cynnydd tuag at gyflawni ei amcanion ac i fonitro effeithiolrwydd ei ddull gweithredu.
- Rhoi ystyriaeth briodol i'r wybodaeth berthnasol am gydraddoldeb y mae'n ei dal wrth ystyried beth ddylai ei hamcanion cydraddoldeb fod.

Mae Cynllun Cydraddoldeb Strategol MTCBC ar gyfer y pedair blynedd nesaf (2020-2024) yn adlewyrchu ein hymrwymiad i gydraddoldeb ym Mwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, ac yn sicrhau ein bod yn cyflawni ein rhwymedigaethau statudol fel y gwelir yn Neddf Cydraddoldeb 2010. Mae'r cynllun yn disodli Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2016-2020. Cymeradwywyd Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024 ar 25 Mawrth 2020.

Mae'n tynnu sylw at ddeddfwriaeth a rheoliadau sy'n cwmpasu Deddf Safonau'r Gymraeg a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a chyfrifoldebau o dan Ddyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus. Mae hyn yn parhau â'r gwaith mae'r Cyngor yn ei wneud ac yn hyrwyddo ein hymrwymiad i sicrhau bod gennym gymunedau cynhwysol heb wahaniaethu.

Ymgynghoriad

Er mwyn helpu i lunio'r Cynllun Cydraddoldeb Strategol newydd, cynhaliwyd ymgynghoriad 12 wythnos gyda'r cyhoedd a'r gweithlu rhwng mis Rhagfyr 2019 a mis Chwefror 2020. Roedd arolwg ar-lein ar gael i'w gwblhau, anfonwyd e-byst at staff a grwpiau cymunedol sy'n adlewyrchu'r nodweddion gwarchodedig a geir yn Neddf Cydraddoldeb 2010, gyda diweddariadau'n cael eu rhoi ar sianeli cyfryngau cymdeithasol. Rydym hefyd wedi cyfarfod â'r Uwch Dîm Rheoli o fewn y Cyngor a'r Rheolwyr a fydd yn cyflawni'r camau gweithredu o fewn y cynllun gweithredu.

Diben yr ymgynghoriad oedd sicrhau ein bod yn cyflawni ein dyletswyddau i adolygu ein hamcanion cydraddoldeb ac i ymgysylltu â grwpiau nodweddion gwarchodedig wrth wneud hynny.

Gofynnwyd i bobl ystyried y canlynol wrth ateb y cwestiynau;

- *Pa heriau mae pobl â nodweddion gwarchodedig yn eu hwynebu ym Mwrdeistref Sirol Merthyr Tudful?*
- *Ydy'r amcanion yn mynd i'r afael yn ddigonol â'r heriau hyn?*
- *Beth arall y gallem ei wneud i wella?*

Mae rhywfaint o'r adborth a gawsom o'r ymgynghoriad i'w weld yn Adroddiad Cydraddoldeb Blynyddol 2019-2020. Defnyddiwyd y wybodaeth o'r ymgynghoriad i lywio ein hamcanion a'n camau gweithredu yng Nghynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024.

Amcanion

Nodir y themâu a'r amcanion sydd yn y Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024 yn y tabl isod:

THEMA	AMCAN
Ymgysylltu a Chyfranogiad Cynhwysol	Ymgysylltu â'n Dinasyddion i gymryd rhan a lleisio eu barn i ddeall ac ymateb i anghenion ein cymunedau.
Cydluniant Cymunedol	Hyrwyddo a hwyluso cymunedau cynhwysol, diogel a chydlynol.
Gweithlu Cynhwysol ac Amrywiol	Creu gweithlu cynhwysol ac amrywiol, sy'n adlewyrchu'r cymunedau ym Merthyr Tudful.
Rhywedd/Cyflog Cyfartal	Sicrhau tegwch cyflog ar draws Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful.
Gwasanaethau Hygyrch	Deall a dileu'r rhwystrau mae pobl yn eu hwynebu wrth gael mynediad i'n gwasanaethau.

Nodwyd nifer o gamau gweithredu o dan bob amcan ac mae gwaith wedi bod yn mynd rhagddo i gyflawni'r camau hyn. Bydd y Cynllun Cydraddoldeb Strategol yn cael ei adolygu i adlewyrchu unrhyw ddiweddariadau a newidiadau i ddeddfwriaeth neu ofynion wrth i ni symud ymlaen.

Gweithgor y Cynllun Cydraddoldeb Strategol

Sefydlwyd Gweithgor Cynllun Cydraddoldeb Strategol i gydweithio ar gyflawni'r camau gweithredu o fewn y cynllun a nodi unrhyw gamau eraill y gellid eu cynnwys, trafod materion, risgiau a'r wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd. Mae'r grŵp hwn yn cyfarfod bob chwarter ac mae'n cynnwys swyddogion o bob rhan o'r Cyngor sy'n cyflawni camau gweithredu o fewn y cynllun.

Canllawiau craffu

Mae gwybodaeth am y ddyletswydd economaidd-gymdeithasol wedi'i chynnwys yn y 'Pecyn Adnoddau Cymorth Ymarferol ar gyfer Aelodau'r Pwyllgor Craffu' a oedd yn cael ei ddatblygu yn 2021. Mae'n esbonio beth mae'r ddyletswydd yn ei olygu i ni, sut y gallwn ddiffinio terminoleg, sut mae'n cysylltu â Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus a'r hyn mae'n gofyn i ni ei wneud. Cafodd y pum cam i gyflawni'r ddyletswydd hon eu cynnwys fel canllaw cam wrth gam gweledol o sut y gallwn sicrhau bod 'sylw dyledus' wedi'i roi i'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol wrth wneud penderfyniadau.

Y Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

Mae'r Ddyletswydd Economaidd-Gymdeithasol yn rhoi cyfrifoldeb ar y Cyngor i ystyried ('talw sylw dyledus' i) sut y gallwn leihau anghydraddoldebau canlyniad a achosir gan anfantais economaidd-gymdeithasol wrth wneud penderfyniadau strategol. Mae'r ddyletswydd yn rhoi cyfle i ni wneud pethau'n wahanol a rhoi mynd i'r afael ag anghydraddoldeb wrth wraidd y broses o wneud penderfyniadau allweddol. Nod cyffredinol y ddyletswydd yw sicrhau gwell canlyniadau i'r rhai sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.

Yn gyffredinol, ystyr 'anfantais economaidd-gymdeithasol' yw byw ar incwm isel o'i gymharu ag eraill yng Nghymru, heb fawr ddim cyfoeth cronedig, gan arwain at fwy o amddifadedd materol, gan gyfyngu ar y gallu i gael gafael ar nwyddau a gwasanaethau sylfaenol. Mae'r ddyletswydd yn fecanwaith allweddol o ran cefnogi'r bobl fwyaf agored i niwed yn ein cymunedau, ac mae'n eithriadol o bwysig yn ein hadferiad yn dilyn y pandemig.

Daeth y ddyletswydd i rym ar 31 Mawrth 2021 a chynhaliwyd nifer o weithgareddau cyn hyn er mwyn sicrhau ein bod yn cyflawni'r ddyletswydd hon. Bydd y ddyletswydd yn fecanwaith allweddol o ran cefnogi'r rhai mwyaf agored i niwed yn ein cymunedau, a bydd yn eithriadol o bwysig pan fyddwn yn gwella o'r pandemig coronafeirws.

Asesiad Effaith Integredig

Rydym wedi adolygu Asesiad Effaith Integredig y Cyngor i sicrhau ei fod yn cynnwys ystyriaeth o dan anfantais economaidd-gymdeithasol wrth wneud penderfyniadau strategol. Mae'r adrannau canlynol wedi'u cynnwys yn yr IIA;

- **Incwm Isel/Tlodi Incwm** - Methu fforddio cynnal taliadau rheolaidd fel biliau, bwyd, dillad, trafnidiaeth, eitemau hanfodol eraill ac ati.
- **Cyfoeth Isel a/neu Dim Cyfoeth** - Digon o arian i dalu costau byw sylfaenol a thalu biliau ond nid oes ganddynt unrhyw arbedion i ddelio ag unrhyw wariant annisgwyl a dim darpariaeth ar gyfer y dyfodol.

- **Amddifadedd Materol** - Methu â chael nwyddau a gwasanaethau sylfaenol h.y. cynhyrchion ariannol fel yswiriant bywyd, trwsio/disodli nwyddau trydanol sydd wedi torri, cartref cynnes, hamdden a hobiau ac ati.
- **Amddifadedd Ardal** - Ble rydych chi'n byw e.e. ardaloedd gwledig, a lle rydych chi'n gweithio e.e. hygyrchedd trafnidiaeth gyhoeddus.
- **Cefndir Economaidd-Gymdeithasol** - Dosbarth cymdeithasol h.y. addysg, cyflogaeth ac incwm rhieni.
- **Anfantais Economaidd-Gymdeithasol** - Pa effaith gronol a gaiff y cynnig ar bobl neu grwpiau oherwydd eu nodwedd(ion) gwarchodedig neu eu bod yn agored i niwed neu oherwydd eu bod eisoes dan anfantais?

Ochr yn ochr â'r ychwanegiadau hyn, rydym hefyd wedi cynnwys yr adrannau canlynol i sicrhau bod ystyriaeth yn cael ei hystyried wrth ymgysylltu a defnyddio data;

- **Ymgynghori ac Ymgysylltu** – Gofyniad i ymgynghori a/neu ymgysylltu gael ei gynnal, neu ddisgwyliad dilys y bydd yn digwydd. Defnyddio egwyddorion Gunning a nodi pa fath o ymgynghoriad a gynhaliwyd, pwy yr ymgynghorwyd â nhw ac os oes angen ymgysylltu neu ymgynghori pellach.
- **Data a Thystiolaeth** - Data a thystiolaeth a ddefnyddiwyd er mwyn llywio'r cynnig a sut mae wedi helpu i ddatblygu'r cynnig ac os oes unrhyw fylchau wedi'u nodi.

Mae'r canllawiau wedi'u diweddarau i adlewyrchu'r ddyletswydd hon a hefyd yr adrannau newydd a ychwanegwyd o fewn yr IIA. Datblygwyd fersiynau hawdd eu darllen ar gyfer staff a thaflenni prydlon i'w defnyddio wrth gwblhau'r IIA ar ddechrau unrhyw gynnig neu brosiect. Mae'r wybodaeth hon wedi'i diweddarau ar Fewnrwyd y Cyngor ac unrhyw newidiadau a roddwyd i'r staff.

Cynhaliwyd ymarferion ymgysylltu gyda'r Tîm Rheoli Corfforaethol, yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth ac adrannau eraill i adolygu'r IIA a chasglu adborth ar unrhyw adrannau newydd i'w cynnwys yn yr IIA. Rhoddwyd y wybodaeth ddiweddaraf a chyflwynwyd sesiynau yn archwilio'r adrannau newydd i roi mwy o fanylion am yr hyn yr oedd pob maes yn ei olygu.

ASESIAD O BERFFORMIAD

Isod ceir crynodeb o'r cynnydd yn erbyn cyflawni Amcanion Cydraddoldeb y Cyngor ar gyfer 2020-2024.

Pandemig COVID-19 - Cymorth i breswylwyr sy'n gwarchod

Mae cronfa ddata'n cael ei chadw o'r trigolion hynny a oedd ar restr gwarchod Llywodraeth Cymru (LIC), neu a oedd wedi cysylltu â'r Cyngor i ddweud eu bod yn gwarchod a/neu'n agored i niwed ac a oedd yn cael eu defnyddio o 30 Mawrth 2020 tan 1 Chwefror 2021. Fe'i cyflwynwyd i ddechrau fel y gallai'r Cyngor gydlynw'r gwaith o ddosbarthu parseli bwyd Llywodraeth Cymru, ond cydnabuwyd hyd yn oed cyn i ni ddechrau cysylltu â phobl ar y rhestr warchod y byddai angen mwy o wybodaeth arnom. Nid oedd gan bawb rif ffôn felly anfonwyd llythyrau at yr unigolion hynny yn gofyn iddynt gysylltu â'r Cyngor. Ni wnaeth 398 o drigolion ymateb.

Gofynnwyd cyfres o gwestiynau i unrhyw breswilydd y cysylltwyd â nhw, neu a gysylltodd â ni, ynglŷn â'u hiechyd a'u lles presennol, hyd yn oed os nad oeddent yn cysylltu â ni'n benodol am barsel bwyd. Y cwestiynau a ofynnwyd oedd:

- Rydym yn mynd i ofyn rhai cwestiynau i chi am eich cefnogaeth - ydych chi'n hapus i ni rannu'r wybodaeth?
- Oes gennych chi symptomau Covid-19?
- Ydych chi'n byw ar eich pen eich hun?
- Oes gennych chi gefnogaeth gan deulu, ffrindiau neu gymdogion?
- Oes gennych chi rywun i sgwrsio â nhw os ydych chi'n mynd yn unig?
- Oes angen help arnoch chi i siopa?
- Ydych chi'n colli prydau am nad ydych chi wedi gallu mynd i siopa?
- Hoffech chi dderbyn blwch bwyd Llywodraeth Cymru?
- Os ydych chi eisiau'r blwch bwyd, a oes gennych chi unrhyw ofynion dietegol?
- Oes angen cymorth arnoch i gasglu eich presgripsiwn?
- Ydy eich meddyginiaeth i fod i ddod i ben yn ystod yr wythnos nesaf?
- A oes unrhyw beth arall mae angen cymorth arnoch ar ei gyfer y gallwn helpu gydag ef?

Roeddem hefyd yn cynnwys blwch i'r swyddog nodi a oeddent yn teimlo y gallai fod angen cyfeirio'r unigolyn at y Gwasanaethau Cymdeithasol.

Yn dibynnu ar yr ymateb i'r cwestiynau hyn, rhoddwyd statws blaenoriaeth RAG (Coch, Melyn, Gwyrdd) i'r atgyfeiriadau). Os nad oedd ganddynt unrhyw gymorth o gwbl, os oeddent nhw wedi methu prydau bwyd neu os oedd eu presgripsiynau i fod i ddod i ben, yna roeddent yn cael blaenoriaeth.

Roedd pobl yn cael eu hychwanegu a'u tynnu o'r gronfa ddata yn barhaus, ond roedd y ffigurau terfynol fel a ganlyn:

- Cyfanswm nifer y preswylwyr y cynigwyd cymorth iddynt yn ystod y cyfnod clo – 3404
- Nifer yr hunan-atgyfeiriadau – 263
- Nifer ar restr gwarchod LIC ar y diwedd – 2854
- Nifer a dynnwyd oddi ar restr gwarchod y GIG naill ai ar gais, wedi marw neu nad oeddent bellach yn gymwys - 287
- Trigolion ar restr gwarchod LIC
 - Unigrwydd – 207

- Siopa – 250
- Presgripsiynau – 95
- Blwch bwyd LIC – 778 (gostyngodd hyn tua diwedd y cyfnod clo oherwydd bod pobl yn galw i mewn ac yn canslo'r blwch)
- Nifer ar gyfer hunan-atgyfeiriadau. Roedden ni'n eu hychwanegu at y system ac yn eu trin yr un fath â'r cleifion gwarchod, o ran ein bod yn eu cyfeirio at y grwpiau gwirfoddol. Fodd bynnag, roedd nifer o hunan-atgyfeiriadau yn galw am eu bod yn credu bod ganddynt hawl i flwch bwyd Llywodraeth Cymru felly roedd yn rhaid i ni eu cyfeirio'n ôl at eu meddyg teulu:
 - Unigrwydd – 117
 - Siopa – 27
 - Presgripsiynau – 19

Pandemig COVID-19 - Dysgwyr sydd wedi'u Cau Allan yn Ddigidol (DEL)

Ar ddechrau'r pandemig, ymrwymodd Llywodraeth Cymru i ddarparu cyllid i Gynghorau fel rhan o 'gadw'n ddiogel, parhau i ddysgu', gyda'r nod o gefnogi dysgwyr sydd wedi'u hallgáu'n ddigidol mewn ysgol a gynhelir lle nad oedd darpariaeth bresennol ar waith gan eu hysgol neu awdurdod lleol. Rheolwyd yr arian drwy raglen seilwaith ehangach Hwb EdTech.

Diffinnir dysgwr sydd wedi'i gau allan yn ddigidol fel 'dysgwr nad oes ganddo ddyfais briodol sy'n gysylltiedig â'r rhyngwrwyd i gymryd rhan mewn gweithgareddau dysgu ar-lein o gartref'.

Ym mis Mai 2020, dechreuodd y cymorth ariannol hwn ac fe wnaeth y Cyngor gynorthwyo ysgolion i rannu'r offer sydd ei angen i gefnogi dysgwyr y nodwyd eu bod wedi'u cau allan yn ddigidol. I ddechrau, roedd hyn yn 730 o ddysgwyr ar draws 440 o aelwydydd oedd angen dyfais a 133 o aelwydydd yr oedd angen cymorth arnynt gyda chysylltiad â'r Rhyngwrwyd, drwy ddyfeisiau Mi-Fi.

Yn ystod y pandemig ac wrth i ni fynd i mewn i gyfnodau clo pellach, cododd nifer y dysgwyr sydd angen dyfais MiFi i 225.

Daeth y tua 450 o ddyfeisiau cychwynnol o'r stociau presennol o offer mewn ysgolion. Cafodd yr offer hwn ei ddisodli wedyn gan ddyfeisiau a ddarparwyd drwy grant EdTech Llywodraeth Cymru ar gost o £84,000.

Ariannwyd y 250 Mi-Fi gan yr un grant, gyda'r elfen yn cael ei chadw gan Lywodraeth Cymru. Y gost hon oedd £67,000 ar draws blynyddoedd ariannol 2020-21 a 2021-22, a ddaeth i ben ym mis Gorffennaf 2021 (£52,000 yn 2020-21 a £15,000 yn 2021-22).

Wrth i'r amser fynd rhagddo, daeth yn amlwg bod ysgolion yn newid faint o ymgysylltu cydamserol, ar adegau a drefnwyd, yr oeddent yn eu cael gyda dysgwyr. Hanner ffordd drwy'r cyfyngiadau symud, symudodd y ffocws i sicrhau bod 'dyfais briodol' ar gael. Datgelodd hyn fod angen cymorth ar fwy o ddysgwyr gyda dyfeisiau na'r hyn a nodwyd yn wreiddiol neu nad oeddent bellach yn gallu rhannu dyfeisiau. Darparwyd cymorth pellach gan ysgolion gan eu bod yn gallu benthyca mwy o'u dyfeisiau eu hunain i ddysgwyr.

Pandemig COVID-19 - Prydau Ysgol am Ddim (FSM)

Pan gaeodd yr ysgolion ym mis Mawrth oherwydd covid-19, y prif ffocws oedd sicrhau bod disgyblion sy'n cael prydau ysgol am ddim yn parhau i gae bwyd tra nad ydynt yn gallu mynychu'r ysgol. Roedd y ddarpariaeth hefyd yn cynnwys gwyliau'r Pasg, gwyliau hanner tymor y gwanwyn a gwyliau'r haf.

Darparwyd rhestr prydau ysgol am ddim lawn i'r adran Ddysgu gan yr adran Budd-daliadau; er eu bod yn dweud nad oedd y cyfeiriadau ar eu rhestr i gyd yn gyfredol. Felly cynhaliwyd ymarfer i groesgyfeirio'r rhestr gyda system TGCh Addysg Capita i ddiweddarau cyfeiriadau lle bo angen. Mae tua 1800 o blant ym Merthyr Tudful yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim.

Casglwyd rhestrau prydau ysgol am ddim hefyd gan awdurdodau cyfagos ar gyfer disgyblion sy'n mynychu ysgolion y tu allan i Ferthyr ond yn byw ym Merthyr, i sicrhau eu bod wedi'u cynnwys ar ein rhestr gyflenwi.

O 23 i 25 Mawrth, ceisiwyd dosbarthu i bob disgybl oedd â hawl i gael prydau ysgol am ddim. Fe wnaeth llawer o wirfoddolwyr gynorthwyo i gyflawni'r dasg hon, ac roeddent yn cynnwys staff MTCBC, staff Ymddiriedolaeth Hamdden Merthyr a gyrwyr tacsis i enwi rhai'n unig. Roedd hon yn dasg fwy na'r disgwyl a methodd nifer o achosion o ddosbarth oherwydd sawl rheswm, gan gynnwys dim ateb yn y cartref, pobl yn gwrthod y cinio, cyfeiriad anghywir ac ati. Roedd rhestr troi i fyny hefyd lle gellid casglu pecynnau bwyd o ysgol leol.

Yn ystod yr wythnos gyntaf, fe wnaethom ddarparu 5630 o brydau bwyd, ar gyfartaledd 1126 o brydau bwyd y dydd. Yna penderfynwyd cysylltu â phob teulu sy'n cael prydau ysgol am ddim a gofyn a oeddent am gael pecyn bwyd. Cysylltodd ysgolion â theuluoedd a rhoi rhestr o ddisgyblion a oedd am gael eu cyflwyno i'r adran Ddysgu. Wrth i'r wythnosau fynd rhagddynt, fe wnaethom ddileu teuluoedd o'r rhestr nad oeddent am gael cinio am ddim. Wedi hynny, ataliwyd rhestr troi i fyny'r ysgol.

O 26 Mawrth i 3 Ebrill 2018, cafodd pecynnau bwyd eu dosbarth i bob disgybl a oedd wedi gofyn am ddarpariaeth. Cafodd faniau oergell ychwanegol eu llogi i ddarparu ar gyfer hyn. Diweddarwyd rhestrau dosbarthu prydau ysgol am ddim bob dydd gan ddefnyddio adborth gan y gwirfoddolwyr cyflenwi a'r diweddariadau a gafwyd gan ysgolion a'r adran Budd-daliadau. Daeth y gwaith o ddosbarthu prydau ysgol am ddim i ben ddydd Gwener 3 Ebrill 2020.

Rhwng 6 Ebrill a 1 Mai 2020, cynigiwyd talebau prydau ysgol am ddim yn hytrach na dosbarth i'r cartref. Prynwyd talebau Asda a Tesco a'u dyrannu i bob disgybl cymwys yn dibynnu ar eu cyfeiriad. Dyrannwyd Asda i ddisgyblion sy'n byw yn ardaloedd Dowlais a Phenydarren, a dyrannwyd Tesco i bob ardal arall.

Cyhoeddwyd y swp cyntaf o godau actifadu ar gyfer talebau drwy'r post ddydd Iau 9 Ebrill ac roedd yn cwmpasu'r cyfnod rhwng 6 a 17 Ebrill (gwyliau'r Pasg). Roedd yr holl dalebau'n dalebau digidol ac roedd angen eu actifadu ar-lein. Roedd angen cod actifadu ar dalebau Tesco hefyd ac anfonwyd y rhain ar wahân at rieni/gofalwyr drwy neges destun. Sefydlwyd grŵp HUNT i ateb unrhyw ymholiadau ac i helpu teuluoedd i roi eu talebau ar gael. Gweithiodd pum aelod o staff dros benwythnos gŵyl y banc (10 i 13 Ebrill) i ateb galwadau. Roedd nifer y galwadau/ymholiadau a dderbyniwyd yn uwch na'r disgwyl, felly drafftwyd staff ychwanegol i helpu gyda hyn.

Roedd nifer fach o deuluoedd yn cael trafferth gyda thalebau digidol, felly cawsant eu hychwanegu at restr 'post' lle cafodd eu talebau eu actifadu ar-lein ar eu cyfer ac yna eu hargraffu a'u hanfon atynt drwy'r post.

Cyhoeddwyd ail swp o godau actifadu ar gyfer talebau 23 Ebrill, ac roedd y rhain yn cwmpasu'r cyfnod rhwng 20 Ebrill a 1 Mai 2020. Os oedd gennym gyfeiriad e-bost yna anfonwyd y codau actifadu yn electronig. Digwyddodd yr un broses ag o'r blaen ac roedd y grŵp HUNT yn dal i fod ar waith i ddellio ag unrhyw ymholiadau.

Rhwng 4 Mai a 31 Awst 2020, cynigiwyd taliad uniongyrchol. Rhoddwyd llythyrau ar 27 Ebrill 2020 at bob teulu cymwys yn eu cyngori bod angen iddynt gofrestru ar-lein ar gyfer taliadau yn y dyfodol. Anfonwyd y llythyrau hyn hefyd drwy e-bost lle'r oedd gennym gyfeiriadau e-bost yn dilyn ymholiadau'r dalebau.

Ar-lein, gallai teuluoedd gofrestru ar gyfer taliad banc wythnosol neu barhau â thalebau. Sefydlwyd grŵp HUNT ar wahân i ddelio ag ymholiadau talu ar-lein. Roedd angen cwblhau'r cofrestriad erbyn 3 Mai i'w gynnwys ar rediad y taliad cyntaf a gynhelir ddydd Llun 4 Mai. Cafodd pob teulu ar y rhediad hwn eu taliad cyntaf ddydd lau 7 Mai ac yna bob dydd lau wrth symud ymlaen. Cafodd taliad cyntaf unrhyw deuluoedd wnaeth gofrestru ar ôl y dyddiad cau ar 3 Mai ei ôl-ddyddio i 4 Mai. Roedd teuluoedd a ofynnodd am barhau â thalebau yn derbyn y rhain drwy e-bost neu drwy'r post yn dibynnu ar yr hyn y gofynnwyd amdano.

Fe wnaeth unrhyw ddisgyblion a ddaeth â hawl i gael prydau ysgol am ddim ar ôl 23 Mawrth 2020 daliadau neu dalebau wedi'u ôl-ddyddio. Cawsant eu ôl-ddyddio i ddyddiad dechrau eu hawl neu i 4 Ebrill os oedd y dyddiad cychwyn cyn hyn.

Ym mis Medi 2020, ailagorodd yr ysgolion. Fodd bynnag, roedd y ceginau ar gau am y pythefnos cyntaf. Rhoddwyd taliadau/talebau i ddisgyblion a oedd yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim i gofrestru ar gyfer y cyfnod hwn. Pan ddychwelodd yr ysgolion ym mis Medi, roedd y rheolau ynghylch achos Covid-19 mewn dosbarth yn golygu y byddai'n rhaid i'r dosbarth cyfan ynysu gartref am 14 diwrnod. Yn y sefyllfaoedd hyn, darparodd yr ysgolion enwau i'r Cyngor disgyblion sy'n cael prydau ysgol am ddim y gofynnwyd iddynt ynysu a rhoddwyd taliadau/talebau i ddisgyblion cofrestredig. Cafodd disgyblion eu had-dalu hefyd pan fu'n rhaid i ysgolion gau dosbarthiadau ar gyfer materion sy'n ymwneud â Covid-19 h.y. prinder staff ac ati.

Tai

Yn ystod 2020-2021, ariannodd y Grant Cymorth Tai ddarpariaethau a ddarparwyd i ddefnyddwyr gwasanaeth presennol a defnyddwyr gwasanaeth sydd newydd eu hatgyfeirio. Arweiniodd pandemig Covid-19 at newidiadau i'r ffordd y cafodd cymorth arlawf ei ddarparu ac roedd defnyddio ffonau clyfar, skype a ffonau yn hytrach na chymorth wyneb yn wyneb yn golygu bod y rhai oedd angen cymorth oedd yn gysylltiedig â thai arnynt yn parhau i'w dderbyn. Cafodd y rhai nad oeddent yn gallu derbyn cymorth o bell ymweliadau gan staff cymorth mewn PPE, gan gadw at ganllawiau ynghylch cadw pellter cymdeithasol a pheidio â chyfarfod y tu mewn. Dewisodd y mwyafrif helaeth o'r defnyddwyr gwasanaeth gymorth o bell yn hytrach nag ymweliadau corfforol.

Sefydlwyd darpariaeth gymorth newydd i gefnogi'r garfan o ddefnyddwyr gwasanaeth a fyddai wedi cael darpariaethau lloches nos y gaeaf yn y gorffennol. Cafodd y rhai a oedd yn cysgu ar y stryd yn ystod Covid-19 eu rhoi mewn gwelyau a brecwast fel llety dros dro i'w galluogi i hunanynysu a chydymffurfio â mesurau diogelwch Covid. Roedd y ddarpariaeth dros nos newydd yn mynd i'r afael â materion yn codi y tu allan i oriau swyddfa pan nad oedd cymorth arlawf ar gael. Rhoddwyd sylw i faterion brys fel trallod emosiynol ac ymddygiad gwrthgymdeithasol gan y ddarpariaeth newydd ac roedd y defnyddwyr gwasanaeth yn aros yn eu llety dros dro yn hytrach na dychwelyd i gysgu ar y stryd. Roedd y garfan hynod gymhleth hon o ddefnyddwyr gwasanaeth yn aml yn cael cymorth rownd y cloc i hyrwyddo cydymffurfiaeth â'r gyfarwydddeb 'aros gartref' ac i gydymffurfio â gofynion eu llety dros dro.

Comisiynwyd tri chynllun newydd i fynd i'r afael â'r cynnydd yn nifer y bobl sy'n cyflwyno i Dai sy'n ymwneud â dyled a achoswyd gan ddiswyddo, ffyrlo a chontractau dim oriau yn

ogystal â chynnydd mewn anghenion cymorth tai sy'n gysylltiedig ag iechyd meddwl. Roeddem hefyd yn gallu cryfhau'r gefnogaeth i gyn-droseddwyd mewn ymateb i'r cynnydd mewn cyflwyniadau gan y rhai sydd newydd eu rhyddhau o ystâd ddiogel.

Roedd y Cyngor wedi bwriadu ariannu llety â chymorth dros dro newydd y flwyddyn ariannol hon. Byddai hyn wedi darparu llety brys dros dro ar y llawr neu fynediad uniongyrchol i bobl sy'n cysgu ar y stryd gyda model cymorth canolfan asesu. Byddai'n caniatáu i ni asesu'n ddwys unigolion a oedd yn cysgu ar y stryd cyn eu gosod mewn hostel / tai yn gyntaf / llety dros dro ac ati. Oherwydd dechrau pandemig Covid-19, nid oeddem yn gallu bwrw ymlaen â'r model hwn na fyddai wedi cydymffurfio â chanllawiau Covid oherwydd agosrwydd gwelyau yn yr ardal 'gofod llawr' mynediad uniongyrchol, a rhannu cyfleusterau cegin ac ystafell ymolchi. Roedd y rhai a fyddai wedi bodloni'r meini prawf i gael mynediad i'r ddarpariaeth hon yn cael eu gosod mewn llety â chymorth dros dro gyda chymorth cofleidol, fel y soniwyd uchod.

Yn ystod y pandemig, roedd yr holl lety arall a gefnogwyd cyn ymadael yn rhoi cymorth i ddefnyddwyr gwasanaeth yn ôl y bwriad. Ad-luniwyd y cymorth i gydymffurfio â rheoliadau ac osgoi rhai gweithgareddau (y rhai sy'n ymwneud â gwaith grŵp ac agosrwydd corfforol). Cafodd pob defnyddiwr gwasanaeth mewn hostel / lloches a llety â chymorth gymorth i weithio tuag at symud ymlaen o lety â chymorth pan fo'n briodol. Lle nad oedd y defnyddwyr gwasanaeth oedd yn cael cymorth arnaf yn gallu cael cymorth o bell drwy ddefnyddio technoleg, cynhaliodd y staff ymweliadau corfforol â gerddi a stepen drws pan oedd angen gwisgo PPE ac ymarfer ymbellhau cymdeithasol. Roedd yr holl ddefnyddwyr gwasanaeth yr oedd angen cymorth arnynt yn cael eu cefnogi drwy gyfrwng lle'r oeddent yn gallu ymgysylltu.

Mae darparwyr cymorth sy'n gysylltiedig â thai ym Merthyr Tudful wedi addasu'n gyflym i'r heriau a gafwyd yn ystod y 12 mis diwethaf. Fel awdurdod lleol, rydym wedi gwerthfawrogi'r ffyrdd mae ein darparwyr cymorth wedi sicrhau bod defnyddwyr gwasanaethau sy'n agored i niwed yn parhau i dderbyn cymorth. Hefyd y ffordd mae darparwyr wedi gweithio'n agos gyda ni i rannu gwybodaeth, a'n helpu i addasu ein cynlluniau i sicrhau ein bod yn diwallu anghenion presennol y rhai sydd angen cymorth sy'n gysylltiedig â thai orau.

Mae'r nifer cyfyngedig o dai addas a fforddiadwy yn y Fwrdeistref Sirol yn parhau i gyflwyno heriau i'r rhai sy'n symud ymlaen o lety â chymorth. Rydym yn gobeithio, drwy'r rhaglen cymorth tai yn ei chyfanrwydd a gyda chefnogaeth barhaus Llywodraeth Cymru, y gallwn wella ymhellach ein cynnig o lety â chymorth, llety symud ymlaen addas ac ailgartrefu'n gyflym i'r rhai sydd ei angen yn ystod 2021-2022.

Cyn y pandemig, defnyddiodd MTCBC lety dros dro i gyflawni ei ddyletswydd statudol yn un o'r ffyrdd canlynol:

<u>Enw'r uned</u>	<u>Nifer yr ystafelloedd yn yr Uned</u>
Garth Villas Hostel	10
Chaplin's Hostel	10
Llety gwely a brecwast	12

Ar y pryd, nid oedd ein deddfwriaeth wedi newid felly byddai aelwydydd wedi'u lleoli wedi cael blaenoriaeth - aelwydydd â phlant, aelwydydd sy'n feichiog, aelwydydd â phroblemau

iechyd meddwl sylweddol, aelwydydd â phroblemau iechyd corfforol, henoed, unigolion sy'n dianc rhag trais yn y cartref ac unigolion sy'n gadael y lluoedd arfog.

Pan darodd y pandemig ym mis Mawrth 2020, newidiwyd ein deddfwriaeth a dilëwyd yr angen blaenoriaethol. Rhoddwyd dyletswydd ar bob awdurdod lleol yng Nghymru i roi pawb sy'n ddigartref mewn llety waeth beth fo'u hangen blaenoriaethol neu ddyletswydd gyfreithiol. Oherwydd y newid hwn mewn deddfwriaeth bu'n rhaid i'n hunedau llety dros dro newid i fodloni'r gofynion ond hefyd mae nifer yr unigolion digartref sy'n dod drwy'r system ac sy'n cael eu cartrefu yn ein llety ar hyn o bryd dros bedair gwaith yn fwy nag yr oedd.

Isod mae'r ffigurau ar gyfer mis Mawrth 2021.

<u>Math o lety</u>	<u>Nifer yr aelwydydd</u>
Hostelau Tai â Chymorth – Garth Villas & Chaplins	20 (yn llawn)
Lleoliadau gwely a brecwast	88
Rhestr aros am leoliad	9 - Llawn
Llety a rennir - HMO (x2)	9
Hillfort Court	1 (yn dod i ben Mehefin 2021)
Llety â chymorth arall: Garth Newydd Court a Flooks	12 – Llawn
Llety dros dro Merthyr Valley Homes, gan gynnwys modwlar.	17 - Llawn.
Cyfanswm nifer y lleoliadau	147

Diwrnod Cenedlaethol Myfyrio

Ar 23 Mawrth 2021, gostyngodd MTCBC ei baneri y tu allan i'r Ganolfan Ddinesig i hanner mast fel rhan o 'Ddiwrnod Cenedlaethol Myfyrio'. Roedd y diwrnod hwn yn nodi blwyddyn ers i Brydain fynd i mewn i'r cyfnod clo, ac roedd yn cofio am y 125,000 o bobl ledled y DU a fu farw yn y flwyddyn gyntaf honno.

Cafodd adeiladau yng nghanol tref Merthyr Tudful eu goleuo mewn melyn fel rhan o'r diwrnod myfyrio. Cafodd Redhouse Cymru a'r Coleg Merthyr Tudful, ynghyd â cherflun y Galon Haearn ar Sgwâr Penderyn eu goleuo'n felyn i goffáu bywydau Cymru a gollwyd yn ystod blwyddyn gyntaf y pandemig. Roedd calon felen enfawr hefyd wedi'i phaentio ar y ffordd rhwng y Redhouse a'r Llyfrgell Ganolog yn cynnwys y geiriau 'Forever we will remember'.

Fe wnaeth MTCBC hefyd nodi'r achlysur drwy rannu enghreifftiau o rywfaint o'r gwaith gwyb a wnaed gan ein staff yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, yn ogystal â chofio rhai o Arwyr Rheng Flaen Merthyr yr ydym wedi'u dathlu yn ystod y cyfnod clo.

Profi Torfol COVID-19

Yn hydref 2020, Merthyr Tudful oedd y cynllun peilot profi ardal gyfan cyntaf yng Nghymru ar gyfer y feirws Covid-19. Cynigiwyd profion Covid-19 i bawb sy'n byw neu'n gweithio ym Merthyr Tudful, p'un a oedd ganddynt symptomau ai peidio. Yna, cynigiwyd profion ailadroddus i bob preswlydd a gweithiwr, i helpu i ddod o hyd i achosion mwy cadarnhaol a thorri'r gadwyn drosglwyddo. Fe'i cyflwynwyd drwy bartneriaeth rhwng Llywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU, Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, Bwrdd Iechyd Cwm Taf Morgannwg a'r Weinyddiaeth Amddiffyn, gyda chymorth logistaidd gan bersonél y Lluoedd Arfog.

Ar y pryd, Merthyr Tudful oedd â'r gyfradd uchaf o coronafeirws yn y DU. Yn ystod y profion torfol, cafodd 22,021 o bobl asymptomatig eu profi ym Merthyr Tudful a'r gyfradd positifwydd oedd 2.3%. Achosodd y peilot ostyngiad uniongyrchol yn lefel Covid-19 yn yr ardal, a helpodd i atal pobl rhag mynd i'r ysbyty a marwolaethau.

Drwy gydol y pandemig, mae pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig wedi bod yn fwy tebygol o fynd yn ddifrifol wael neu farw o coronafeirws. Hefyd mae cyfran fawr o'r rhai sy'n gweithio ar y rheng flaen sy'n ymladd y feirws yn dod o gefndiroedd BAME (Du, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig). Er mwyn sicrhau bod digon o ymwybyddiaeth o'r canolfannau profi torfol yn y gymuned BAME, cysylltodd Swyddogion Cydlyniant ag asiantaethau sy'n gweithio gyda'r gymuned BAME i hyrwyddo pwysigrwydd profi ar raddfa fawr ac annog unigolion i gael prawf.

Troseddau Casineb/Gwahaniaethu

Rydym yn parhau i ymgysylltu'n rheolaidd â grwpiau sy'n agored i aflonyddu a/neu brofi tensiynau cymunedol. Grwpiau fel dinasyddion yr UE, cymunedau BAME a grwpiau nodweddion gwarchodedig eraill. Gyda Covid-19, nid oeddem yn gallu ymgysylltu â'r grwpiau hyn wyneb yn wyneb fel y byddem fel arfer. Fodd bynnag, lle y bo'n bosibl, fe wnaethom barhau i weithio gyda'r cymunedau yn rhithwir. Ceisiwyd cadw cymaint o gyswllt â phosibl gyda grwpiau, ond nid oedd y rhan fwyaf yn cynnal cyfarfodydd ar-lein gan nad oedd ganddynt yr adnoddau na'r capasiti.

Cynhaliwyd Wythnos Genedlaethol Ymwybyddiaeth o Droseddau Casineb ym mis Hydref 2020, ac yn anffodus nid oeddem yn gallu cynnal ein hwythnos arferol o ddigwyddiadau ac ymgysylltu â'r cyhoedd, sy'n effeithiol iawn o ran codi ymwybyddiaeth ac annog adrodd am droseddau casineb. Yn hytrach, lluniwyd pecynnau wedi'u selio yn cynnwys gwybodaeth am Droseddau Casineb a sut i'w adrodd yn ogystal â nwyddau gan gynnwys pennau, bagiau a darnau arian troli. Rhoddwyd y rhain i aelodau'r cyhoedd yn ystod yr wythnos.

Fe wnaeth y pandemig achosi nifer o anawsterau, megis rhyngweithio wyneb yn wyneb â thrigolion. Fodd bynnag, parhaodd y Cyngor i fonitro tensiynau cymunedol a chyfathrebu bron lle bo hynny'n bosibl. Roedd y gwaith drwy gydol y flwyddyn yn cynnwys:

- Mae Swyddogion Cydlyniant yn parhau i gysylltu â swyddog Troseddau Casineb Heddlu De Cymru yn wythnosol ac maen nhw'n monitro gwybodaeth a rennir gan SWP a Chymorth i Ddiodefwyr ar gyfer tueddiadau a dangosyddion tensiwn. Mae'n ein galluogi i fonitro mannau lle ceir problemau a rhoi cynlluniau gweithredu ar waith.
- Parhaodd Swyddogion Cydlyniant i gyffwrdd â'r sectorau gwirfoddol a ffydd yn ystod y cyfnod hwn. Parhaodd y cyswllt â phartneriaid mewnol ac asiantaethau allanol sy'n cefnogi aelodau o Gymuned BAME, gan gynnwys sylfaenydd neu VEMS (Cymorth

Lleiafrifoedd Ethnig y Cymoedd) a chydlynnydd ailsefydlu Ffoaduriaid Syrian. Yn ogystal â staff Cydraddoldeb ac Amrywiaeth o'r Bwrdd Iechyd Lleol.

- Mynychir cyfarfodydd PSG (Grŵp Datrys Problemau) yn fisol ar draws Cwm Taf. Arweinir y cyfarfodydd gan yr heddlu, a dyma lle mae gwybodaeth yn cael ei rhannu ynghylch troseddau casineb a thensiynau cymunedol gan nifer o wahanol bartneriaid sy'n ein galluogi i lunio dull amlasiantaethol o fynd i'r afael â materion.
- Mae'r fforwm Iechyd a Lles yn cael ei fynychu yn rhithwir bob deufis. Mae hyn yn cael ei gynnal gan Gweithredu Gwirfoddol Merthyr Tudful. O'r cyfarfod hwn, sefydlir cysylltiadau â grwpiau cymunedol lleol sy'n rhan o'r nodweddion gwarchodedig.
- Mae'r Tîm Cydlyniant yn gweithio gyda Thîm Iechyd yr Amgylchedd yn rheolaidd, gan rannu gwybodaeth ac yn aml gwneud atgyfeiriadau o unrhyw densiynau cymunedol posibl neu ddigwyddiadau troseddau casineb.
- Rydym yn parhau i weithio'n agos a chynnal cyswllt ag asiantaethau cymorth y trydydd sector gan gynnwys VEMS (Cymorth Lleiafrifoedd Ethnig y Cymoedd), HOPE (Helpu eraill i Gymryd Rhan ac Ymgysylltu), Pobl yn Gyntaf, ac Age Connect i sicrhau bod gwybodaeth gadarn ac eang am gymorth ar gael yn lleol, yn ogystal â'r llwybrau atgyfeirio priodol.
- Gostyngodd y gefnogaeth i'r ysgolion ynghylch troseddau casineb yn ystod y cyfnod hwn oherwydd bod yr ysgolion ar gau. Roedd cymorth yn dal i gael ei gynnig lle bo angen, ond bydd hyn yn ail-ddechrau unwaith y bydd yr ysgolion wedi dychwelyd yn ôl yn llawn.
- Ynghyd â SWP, mae'r Tîm Cydlyniant wedi ymweld â darpar Ddiodefwyr Troseddau Casineb i annog adrodd am unrhyw ddigwyddiadau. Mae ymweliadau wedi cynnwys mynd at berchnogion busnesau lleol a theuluoedd Sipsiwn Roma. Mae pob ymweliad wedi bod yn unol â chanllawiau Covid-19.
- Prosiect 'Strydoedd Diogelach' – Fe wnaethom gynorthwyo'r prosiect Strydoedd Diogelach drwy ymweld â busnesau yng Nghanol Tref Merthyr i drafod pa ymddygiad gwrthgymdeithasol/troseddau casineb yr oeddent yn eu gweld yng nghanol y dref.
- Creu adnoddau hyfforddi troseddau casineb, a ddefnyddiwyd i ddarparu hyfforddiant i ysgolion lleol yn ystod y Gynhadledd Flynyddol i Fyfyrrwyr ym mis Tachwedd ac o fewn Coleg Merthyr Tudful yn ystod tiwtorialau, lle bo hynny'n bosibl.
- Fe wnaeth Swyddogion Cydlyniant gynorthwyo Cymorth i Ddiodefwyr i hyrwyddo ymchwil wedi'i hanelu at bobl ifanc a oedd wedi dioddef troseddau casineb. Fe wnaethon nhw gysylltu â swyddogion cyswllt ysgolion a bydd hyn yn cael ei hyrwyddo yng Nghynhadledd Flynyddol yr Ysgol.
- Mae 'Remembering Srebrenica' yn sefydliad elusennol yn y DU sy'n codi ymwybyddiaeth ac yn addysgu am hil-laddiad Bosnia, lle lladdwyd miloedd oherwydd eu hethnigrwydd. Mae'r elusen wedi dweud wrth Swyddogion Cydlyniant y bu cynnydd yn nifer y plant, (rhai mor ifanc â 10 mlwydd oed) yn cael eu cyfweld mewn perthynas ag eithafiaeth dde eithafol. Ar hyn o bryd rydym yn gweithio gyda Rheolwyr Diogelwch Cymunedol a Chadeiryddion Sianel/Cystadleuaeth i fynd i'r afael â hyn.

Mis Hanes Pobl Dduon

Mis Hydref yw Mis Hanes Pobl Dduon, ac mae wedi cael ei ddathlu yng Nghymru a ledled y DU ers dros 30 mlynedd fel ffordd o gydnabod a dathlu cyfraniad pobl dduon i bob agwedd ar ein diwylliant a'n cymdeithas. Mae'n hyrwyddo gwell dealltwriaeth o hanes a diwylliant pobl dduon, yn herio anghydraddoldebau a brofir gan lawer o gymunedau duon ac yn hyrwyddo parch at wahaniaethau diwylliannol.

Eleni symudodd y rhaglen i 'Hanes Pobl Dduon Cymru' – yn hytrach na 'Mis Hanes Pobl Dduon Cymru' - ac roedd yn flwyddyn lawn o weithgarwch gyda'r teitl 'Hanes Pobl Dduon Cymru 365'. Roedd yn rhedeg tan 30 Medi 2021.

Y thema ar gyfer 2020 oedd '2000 o Genhedloedd – Dathlu Amrywiaeth'. Mae pobl o dras Affricanaidd a Caribiaidd yn tarddu o tua 2000 o wahanol grwpiau ethnig gydag ystod o dros 2000 o ieithoedd a thraddodiadau diwylliannol lluosog.

Cynhaliwyd llawer o ddigwyddiadau ar-lein eleni, a drefnwyd gan Gyngor Hil Cymru a'u partneriaid.

Adolygiad o gerfluniau, henebion ac enwau strydoedd

Yn 2020, tynnodd mudiad Black Lives Matter sylw'r byd at y materion pwysig sy'n ymwneud â hiliaeth barhaus sy'n parhau yn ein cymdeithas a ledled y byd.

Un mater pwysig a godwyd yn ystod mudiad Black Lives Matter oedd sicrhau bod coffáu hanes yn briodol i'r amser presennol. Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i weithio gyda chymunedau mewn perthynas ag unrhyw gerflun, heneb, plac, enw stryd neu adeilad o fewn y Fwrdeistref Sirol y gellir ei ystyried yn dramgwyddus.

Cynhaliodd Llywodraeth Cymru archwiliad o'r holl gerfluniau ac enwau strydoedd a gofynnodd i bob Cyngor gymryd rhan yn hyn i ddarparu gwybodaeth. Dechreuodd y Cyngor weithio ar nodi ac adolygu pob coffâd ym Merthyr Tudful er mwyn sicrhau eu bod yn cynrychioli gwerthoedd pobl leol a gwerthoedd Cyngor modern, cynhwysol. Cynhaliwyd adolygiad o leoliadau 'Ymweld â Merthyr' a hefyd enwau strydoedd. Mae hyn wedi cael ei fwydo'n ôl i'r adolygiad sy'n cael ei gynnal gan Lywodraeth Cymru.

Diwrnod Rhyngwladol Dileu Gwahaniaethu ar Sail Hil

Dathlwyd y diwrnod ar 21 Mawrth 2021, a phob blwyddyn ei nod yw cynnwys pawb i ymladd hiliaeth a meithrin diwylliant byd-eang o gydraddoldeb a gwrth-wahaniaethu.

'Ieuenctid yn sefyll yn erbyn hiliaeth' oedd thema 2021. Dangosodd pobl ifanc ledled y byd eu cefnogaeth i fudiad Black Lives Matter 2020. Roeddent yn protestio yn erbyn anghyfiawnder hiliol ac yn sefyll dros hawliau cyfartal pawb. Roedd eu gweithredaeth yn fwy rhyfeddol byth yn ystod pandemig Covid-19. Wrth i'r feirws ddechrau ymledu yn gynnar yn 2020, cafodd pandemig cyfochrog ei ryddhau - pandemig o gasineb, trais ac ofn yn erbyn mathau penodol o ethnigrwydd a chenedligrwydd. Daeth yn amlwg yn gyflym fod annhegwch syfrdanol, sydd weithiau wedi'i wreiddio mewn hiliaeth, wedi peri risg sylweddol uwch o haint a marwolaeth i leiafrifoedd.

Mae Covid-19 hefyd wedi cael effaith fawr ar bobl ifanc, gan gynnwys y rhai o gefndiroedd lleiafrifol. Mae llawer bellach yn gorfod delio â chynnydd mewn gwahaniaethu ar sail hil, yn ogystal ag amharu'n ddifrifol ar eu haddysg a llai o ragolygon cyflogaeth.

Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yn ymrwymo i hyrwyddo dim goddefgarwch tuag at hiliaeth ledled y Cyngor, ac mae wedi llofnodi polisi Dim Hiliaeth Cymru Cyngor Hil Cymru.

Dim Hiliaeth Cymru

Mae Dim Hiliaeth Cymru yn ymgyrch sy'n cael ei harwain gan Gyngor Hil Cymru, gyda chefnogaeth Llywodraeth Cymru a Chydlynwyr Cydlyniant Cymunedol. Mae'n galw ar fusnesau, sefydliadau ac unigolion sydd wedi ymrwymo i hyrwyddo cytgord hiliol a thegwch i lofnodi addewid a chytuno ar bolisi dim goddefgarwch i hiliaeth yng Nghymru.

Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yn ymrwymo i hyrwyddo dim goddefgarwch tuag at hiliaeth ledled y Cyngor, ac mae wedi llofnodi polisi Dim Hiliaeth Cymru Cyngor Hil Cymru. Drwy lofnodi'r polisi, mae'n ailddatgan ein hymrwymiad i sicrhau bod MTCBC yn trin pob person yn deg ac yn gyfartal beth bynnag fo'i hil, bod cyfle cyfartal o ran cyflogaeth a darparu gwasanaethau ac y bydd y cyngor yn cadw at Ddeddf Cydraddoldeb 2010 ac yn darparu gwasanaethau teg a chyfiawn i bawb. Fel Cyngor, rydym yn cytuno i sefyll yn erbyn hiliaeth a hyrwyddo gweithle a chymdeithas fwy cynhwysol a chyfartal sy'n gwneud i bob unigolyn deimlo'n ddiogel, yn cael ei werthfawrogi a'i gynnwys.

Mae addewid llawn y Cyngor i'w weld ar wefan Dim Hiliaeth Cymru.

Datblygodd Llywodraeth Cymru Gynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol hefyd a chynhaliodd ddadansoddiad ymgysylltu â'r gymuned ym mis Mawrth 2021 i fwydo i mewn i'r cynllun gweithredu. Yna cynhaliwyd ymgynghoriad ar y Cynllun Gweithredu Cydraddoldeb Hiliol yn 2021 a bu'r Cyngor yn bwydo ymatebion iddo. Mae canlyniad yr ymgynghoriad a'r gweithredu yn dal i gael ei ddatblygu.

Yr EUSS

Mae gweithwyr yr UE yn gwneud cyfraniad gwerthfawr i'r gweithlu a chymdeithas yn y DU. Mae Cynllun Preswyllo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE (EUSS) yn caniatáu i ddinasyddion tramor a'u teuluoedd gael y statws mewnffud i barhau i fyw, gweithio ac astudio yn y DU y tu hwnt i 30 Mehefin 2021. Mae hyn yn dilyn ymadawiad y DU o'r Undeb Ewropeaidd. Mae hyd yn oed y dinasyddion hynny sydd wedi byw yn y DU ers blynyddoedd lawer neu sydd â dogfen breswyllo barhaol yn y DU yn dal i fod angen gwneud cais i'r EUSS.

Cyn y pandemig, roedden ni'n ymgysylltu'n rheolaidd ag unigolion a busnesau, er mwyn darparu cymaint o wybodaeth a chefnogaeth â phosibl iddynt fel y gallant barhau i weithio yn y DU drwy'r cynllun EUSS. Fodd bynnag, yn ystod y pandemig, yn amlwg fe wnaeth y lefel hon o ymgysylltu wedi gostwng. Roedd y Tîm Cydlyniant Cymunedol yn dal i gadw mewn cysylltiad â sefydliadau fel Cyngor ar Bopeth a chyflogwyr gwladolion mawr yr UE yn yr ardal o bell yn ystod y cyfnod hwn.

Anfonwyd pecynnau gwybodaeth i wahanol gartrefi gofal ar draws Merthyr, gan eu cynghori i weld a fyddai unrhyw un o'u preswylwyr yn gymwys ar gyfer yr EUSS neu a oedd angen help ar unrhyw breswylwyr i'w gwblhau.

Roedd y Tîm Cydlyniant Cymunedol hefyd yn cefnogi Tîm y Cyfrifiad i sicrhau bod pob aelod o'r gymuned yn cwblhau'r cyfrifiad. Rydym yn gweithio tuag at anfon pecynnau gwybodaeth i ysgolion, cyflogwyr lleol ac i arddangos gwybodaeth mewn busnesau lleol pan fyddant yn ailagor. Byddwn hefyd yn arddangos deunyddiau EUSS ochr yn ochr â phecynnau cyfrifiad. Yn ogystal, mae cynllun yn cael ei ddatblygu sy'n sicrhau na all y rhai yn y gymuned a allai fod yn anlllythrennog, y rhai nad ydynt yn siarad Saesneg neu a allai gael trafferth llenwi'r ffurflen heb gymorth gwblhau'r cyfrifiad yn llwyddiannus.

Cynorthwyodd Swyddogion Cydlyniant Reolwr Cydraddoldeb ac Amrywiaeth Bwrdd Iechyd Cwm Taf Morgannwg a oedd yn chwilio am ragor o wybodaeth am yr EUSS. Nododd yr

Uwch Dîm Arweinyddiaeth yn y bwrdd fod angen i nifer o staff wneud cais. Rhoddwyd cymorth ac adnoddau i gynorthwyo'r staff hyn.

Lleiafrifoedd Ethnig

Mae sefydliad Cymreig o'r enw BAWSO, sy'n rhoi cyngor a chymorth i fenywod o leiafrifoedd ethnig yn ystod y blynyddoedd diwethaf wedi dod i mewn i MTCBC i ddarparu hyfforddiant caethwasiaeth fodern i'r holl staff rheng flaen. Yn anffodus, ni allai hyn ddigwydd eleni oherwydd y cyfyngiadau symud. Rydym yn ystyried cyflawni hyn unwaith y bydd cyfyngiadau wedi codi neu edrych ar y potensial i ddarparu'r hyfforddiant ar-lein.

Dathlwyd Diwrnod Windrush ar 22 Mehefin 2020; yr un dyddiad â dyfodiad 492 o fudwyr o'r Caribî i'r DU yn 1948. Roedd eleni'n nodi 72 mlynedd ac mae'n parhau i fod yn garreg filltir ddiwylliannol bwysig yn ein hanes.

Fel arfer cynhelir dathliadau/digwyddiadau addysg mewn grwpiau cymunedol ac mewn ysgolion i goffáu'r diwrnod. Fodd bynnag, eleni roedd cyfyngiadau'n golygu na ellid cynnal digwyddiadau wyneb yn wyneb. Felly cynhaliwyd nifer o gyfarfodydd a digwyddiadau rhithwir ar-lein, gan gynnwys digwyddiad ar-lein a gynhaliwyd gan y Prif Weinidog i bartneriaeth â Windrush Cymru Elders ac a drefnwyd gan Gyngor Hil Cymru a'u partneriaid.

Mae'r Tîm Cydlyniant wedi cadw mewn cysylltiad â Chydlynnydd Ailsefydlu Ffoaduriaid Syriaidd yn ystod y cyfnod hwn yn cynnig cymorth. Fodd bynnag, mae ymgysylltiad â'r teuluoedd wedi gostwng yn ystod y cyfnod clo.

Diwrnod Cofio'r Holocaust

Mae Diwrnod Cofio'r Holocaust (HMD) yn cael ei nodi ar 27 Ionawr bob blwyddyn. Mae'n ddiwrnod pan fyddwn yn cofio'r miliynau o bobl a lofruddiwyd yn yr Holocaust, o dan erledigaeth Nazi, ac yn yr hil-laddiadau a ddilynodd. Mae 27 Ionawr wedi cael ei ddewis gan ei fod yn nodi'r diwrnod rhyddhau o Auschwitz-Birkenau, y gwersyll marwolaeth Nazi mwyaf.

Y thema yn 2021 oedd 'Bod y golau yn y tywyllwch'. Roedd yn annog pawb i fyfyrir ar y dyfnderoedd y gall dynoliaeth suddo iddynt, ond hefyd y ffyrdd mae unigolion a chymunedau'n gwrthwynebu'r tywyllwch hwnnw i 'fod yn olau' cyn, yn ystod ac ar ôl hil-laddiad. Oherwydd y cyfyngiadau symud cenedlaethol ar y pryd, yn anffodus ni ellid cynnal digwyddiadau a gwasanaethau. Felly, anogodd Ymddiriedolaeth HMD bobl i ymuno â'u gwasanaeth coffa ar-lein ac i oleuo kannwyll yn eu ffenestr gartref.

Cymuned LHDTTC+

Cynghorau Balch

Mae 'Cynghorau Balch' yn bartneriaeth o Gynghorau yn Ne Cymru yn cydweithio i gefnogi materion LHDTTC+ ac i hyrwyddo cynhwysiant LHDTTC+. Mae Cynghorau Balch yn cynnwys y Cynghorau canlynol – Blaenau Gwent, Pen-y-bont ar Ogwr, Caerffili, Caerdydd, Merthyr Tudful, Casnewydd, Rhondda Cynon Taf a Thorfaen.

Diben y rhwydwaith Cynghorau Balch yw gwella'r cymorth a gynigir i staff LHDTTC+ o fewn awdurdodau lleol yng Nghymru a sicrhau bod llywodraeth leol ledled Cymru yn arweinydd gweladwy ym maes hawliau LHDTTC+ ac yn hyrwyddo cynhwysiant LHDTTC+ yn ein cymunedau.

Mae bod yn rhan o Gynghorau Balch yn tynnu sylw at ymrwymiad MTCBC i hyrwyddo parch ac amrywiaeth yn ein cymunedau, a sicrhau bod ein gwasanaethau cyhoeddus yn gweithio i

gyflawni i bawb beth bynnag fo'u rhywioldeb, hunaniaeth o ran rhywedd, oedran, hil, anabledd neu grefydd.

Mis Hanes LHDT+

Mae Mis Hanes LHDT+ yn rhedeg drwy gydol mis Chwefror bob blwyddyn. Nod y dathliad mis o hyd yw hyrwyddo cydraddoldeb ac amrywiaeth, ac mae'n annog addysg bellach mewn materion LHDT+ i ddileu rhagfarn. Mae'n codi ymwybyddiaeth o faterion sy'n effeithio ar y gymuned LHDT+ ac yn dathlu bywydau a hanes pobl LHDT+.

Roedd MTCBC yn falch o ddangos ei gefnogaeth drwy godi'r faner cynnydd y tu allan i'r Ganolfan Ddinesig ar 1 Chwefror 2021. Oherwydd y cyfyngiadau symud cenedlaethol ar y pryd, ni ellid cynnal digwyddiadau wyneb yn wyneb. Felly, cynhaliwyd digwyddiad rhithwir a rhoddodd uwch aelodau'r cabinet areithiau wedi'u recordio a bostiwyd ar gyfryngau cymdeithasol y Cyngor.

Datblygodd Cyngorau Balch galendr o ddigwyddiadau a oedd yn arddangos gwahanol ddigwyddiadau a oedd yn cael eu cynnal ar draws holl 2000 o'r Fwrdeistref y gallai pobl eu defnyddio. Roedd hefyd yn cynnwys dolenni i lyfrau, fideos a gwybodaeth sy'n berthnasol i ddathlu mis hanes LHDT+.

Pride Cymru 2020

Cafodd digwyddiad Pride Cymru, sy'n cael ei gynnal bob blwyddyn ym mis Awst, ei ganslo oherwydd y pandemig. Fodd bynnag, aeth dathliad mwyaf Cymru o gydraddoldeb ac amrywiaeth ar-lein.

Fel rhan o rwydwaith y Cyngorau Balch, roedd MTCBC yn falch iawn o noddi 'The Rainbow United'. Trafodaeth banel yw hon a gynhelir gan gadeirydd Glitter Cymru gyda phanelwyr o gymunedau Deurywiol, Traws, BAME, LHDT+ Anabl, Sipsiwn Romani LHDT+ a HIV+ yn cael eu cynrychioli.

Cynhaliwyd llawer o ddigwyddiadau eraill yn rhithwir, megis:

- **Cynnydd a Gwleidyddiaeth** – Gyda Jane Hutt MS, Kirsty Williams AS a Julie James MS.
- **Hunaniaeth Rhywedd a chroestoria, pam mae'n bwysig** – gyda GIG Cymru.
- **Sgyrsiau Troseddau Casineb** – gyda Cymorth i Ddioddefwyr.

Roedd llawer o adloniant hefyd gan gynnwys cwisiau a sesiynau chwaraeon.

Cymuned Sipsiwn Roma a Theithwyr (GRT)

Mae'r Tîm Cydlyniant yn parhau i weithio'n agos gyda swyddog Teithwyr Sipsiwn Roma ym Merthyr Tudful ac yn ymgysylltu'n rheolaidd â'r gymuned. Yn ystod y pandemig, cynhaliwyd cyswllt â phreswylwyr ar y safle ar ffônau ac wyneb yn wyneb. Roedd y warden ar y safle hefyd yn sicrhau yr ymdriniwyd â rhedeg, cynnal a chadw a materion eraill a oedd ar y gweill o ddydd i ddydd a'u bwydo'n ôl yn y modd priodol.

Ymwelodd swyddogion ymyrraeth gynnar ac atal â'r safle pan oedd cyfyngiadau'n caniatáu, er mwyn rhoi cyngor a chymorth ym mha bynnag gapasiti oedd ei angen, gan gynnwys ond nid yn gyfyngedig i wneud cais am dai/ gwneud cais am fudd-daliadau.

Mae gwaith wedi'i wneud gyda'r GIG a thrigolion o amgylch proses frechu Covid-19 gyda pheth llwyddiant. Mae datblygiadau pellach ar waith sy'n cynnwys staff hyfforddedig y GIG yn ymweld â safle'r GRT i ateb cwestiynau a chwalu mythau ynghylch y brechlyn er mwyn cael mwy o bobl i'w derbyn gobeithio.

Ysgolion

Strategaeth Cydraddoldeb a rolau ysgolion

Mae ysgolion yn mabwysiadu dull cynhwysol sy'n rhan annatod o egwyddorion parch, goddefgarwch a hawliau. Nod hyn yw galluogi dysgwyr i fod yn unigolion gwydn, dychmygus, tosturiol ac uchelgeisiol. Mae hyn wrth wraidd Cwricwlwm Newydd Cymru.

Mae'n ofynnol i ysgolion ddatblygu a chyhoeddi Amcanion Cydraddoldeb a Chynllun Cydraddoldeb Strategol. Diben y rhain yw galluogi cyflawni canlyniadau cydraddoldeb mesuradwy sy'n gwella bywydau unigolion a chymunedau. Datblygwyd templed a chanllawiau Cynllun Cydraddoldeb Strategol i ysgolion eu defnyddio ac maen nhw'n cydfynd â Chynllun Cydraddoldeb Strategol y Cyngor a'i Weledigaeth Cydraddoldeb ar gyfer Merthyr Tudful. Wrth ddatblygu eu SEPs, mae angen i ysgolion sicrhau bod y camau gweithredu yn eu cynlluniau yn gymesur â'r materion cydraddoldeb yn yr ysgol. Yn ogystal â bod yn berthnasol i gynlluniau a pholisïau'r ysgol, ar hyn o bryd a gallai'r hyn a ragwelir ddod yn berthnasol rywbryd yn y dyfodol. Wrth ystyried capasiti ac adnoddau, dylai ysgolion ystyried ymarferion ymchwil ac ymgysylltu ar draws yr awdurdod, yn rhanbarthol neu genedlaethol yn ogystal â gwaith y gallant ei wneud eu hunain. Mae lle sylweddol i amcanion cyffredin, sy'n digwydd mewn ystod o gynlluniau unigol, yn enwedig ar draws clystyrau ac ysgolion tebyg.

Dylai amcanion cydraddoldeb fod yn gysylltiedig â strategaethau sy'n bodoli eisoes a'r dulliau a ddefnyddir o ran cynhwysiant, bwlio, rheoli ymddygiad, gwella cyrhaeddiad, llais disgyblion, lles a chymorth i ddisgyblion. Dylai ysgolion geisio adeiladu ar eu gwaith presennol a sicrhau bod cydraddoldeb a thegwch yn cael eu hystyried ym mhrif ffrwd y gweithgareddau.

Mae'r cynlluniau strategol mae ysgolion wedi'u datblygu yn mynnu eu bod yn ystyried anghenion pobl â nodweddion a ddiogelir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a'r Gymraeg.

Mae ysgolion yn deall eu cyfrifoldebau o ran Deddf Gwrthderfysgaeth 2015 a'u dyletswydd i atal, h.y. ceisio atal plant a phobl ifanc rhag cael eu tynnu i mewn i derfysgaeth. Mae gan ysgolion rôl allweddol o ran nodi a chefnogi disgyblion y nodir eu bod mewn perygl o gael eu hecsbloetio ac sy'n chwarae rhan bwysig yn y gwaith o ddiogelu disgyblion rhag dylanwadau a allai radicaleiddio. Mae datblygu lefelau gwydnwch yn hanfodol ar gyfer hyn ac mae angen ymgorffori addysgu hyn yn y cwricwlwm.

Mae ysgolion yn cydnabod yr angen i wneud y canlynol:-

- Dileu gwahaniaethu anghyfreithlon, aflonyddu, erledigaeth ac ymddygiad arall sydd wedi'i wahardd gan y Ddeddf;
- Darparu cyfle cyfartal rhwng pobl sy'n rhannu nodweddion gwarchodedig perthnasol a'r rhai nad ydynt yn gwneud hynny; a
- Meithrin cysylltiadau da rhwng pobl sy'n rhannu nodwedd warchodedig perthnasol a'r rhai nad ydynt yn gwneud hynny.

Mae rhoi sylw dyledus i hyrwyddo a sicrhau cydraddoldeb yn cynnwys: -

- Dileu neu leihau anfanteision pobl oherwydd eu nodweddion gwarchodedig;
- Cymryd camau i ddiwallu anghenion pobl o grwpiau gwarchodedig lle mae'r rhain yn wahanol i anghenion pobl eraill; ac
- Annog pobl â nodweddion gwarchodedig i gymryd rhan mewn bywyd cyhoeddus neu mewn gweithgareddau eraill lle maen nhw'n cymryd rhan llai na grwpiau eraill.

Mae pob ysgol yn hyrwyddo ethos o hawliau, parch a goddefgarwch lle mae amrywiaeth yn cael ei dathlu, ac anogir dadl iach. Bydd ysgolion yn defnyddio'r canlynol i ddatblygu'r gwerthoedd hyn;

- Cwricwlwm ABCh
- SEAL - Agweddau Cymdeithasol ac Emosiynol ar Ddysgu
- P4C- Athroniaeth i Blant
- RRSA - Dyfarniad Ysgolion sy'n Parchu Hawliau
- GOT - Adnoddau Dod Ynghyd
- Adnoddau Trust Me Cymru
- Diogelwch ar-lein

Nid yw hon yn rhestr gynhwysfawr. Mae llawer o adnoddau ar gyfer ysgolion ar Hwb Llywodraeth Cymru.

Hyfforddiant a gweithdai

Mae ysgolion yn darparu gwersi ac adnoddau i nodi achlysuron er mwyn sicrhau bod disgyblion yn gallu dysgu i empathi a pharchu eraill. Mae'r rhain wedi'u hymgorffori yn y cwricwlwm drwy wersi Saesneg Iaith (gwneud posteri, ysgrifennu llythyrau, dadleuon ac ati), Hanes, Addysg Grefyddol, a Drama ac ati. Achlysuron fel Diwrnod y Cofio, Diwrnod yr Holocaust, Diwrnod Windrush a Phlant Mewn Angen.

Atgyfnerthir pob un o'r uchod yn y Gynhadledd Myfyrwyr flynyddol. Mae hyn wedi'i gynnal ers 2010 yn ystod wythnos Gwrth-fwllo. Mae'r prif ffocws wedi bod ar lesiant ac mae wedi ymdrin â phynciau fel cam-drin domestig, cydraddoldeb, parch a goddefgarwch, hiliaeth a gwrth-fwllo i alluogi disgyblion i wneud dewisiadau gwybodus.

Mae'r canllawiau Gwrth-fwllo wedi'u diweddarau yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru a'u rhannu â phob ysgol. Caiff Polisi Diogelu'r Ysgol ei adolygu a'i ddiweddarau'n flynyddol. Mabwysiadwyd hyn gan bob ysgol ac mae'n ymdrin â materion fel amddiffyn plant, radicaleiddio, diogelwch ar-lein a thrais yn y cartref.

Gwasanaeth Ieuenctid

Mae Gwasanaeth Ieuenctid MTCBC a phartneriaid a gomisiynwyd yn cefnogi pobl ifanc 11-25 mlwydd oed yn y Fwrdeistref Sirol. O fis Mawrth 2020, roedd darpariaeth ysgolion a chlwb ieuenctid ar gau oherwydd Covid-19 ac o ganlyniad, addaswyd cymorth er mwyn diwallu anghenion pobl ifanc yn unol â'r cyfyngiadau.

Parhaodd y Tîm Seiliedig ar y Stryd gydag agweddau ar eu gwaith yn ystod y cyfnod clo cychwynnol a dilynol, a oedd yn cynnwys annog pobl ifanc i aros gartref, cyfeirio at wasanaethau ar-lein a chymorth gyda lles emosiynol a chynnal arferion.

Cysylltodd gweithwyr ieuenctid ag ysgolion i gefnogi pobl ifanc yn ystod y cyfnod symud i ddysgu cyfunol, ac i ddosbarthu copïau caled o waith ysgol i sicrhau bod addysg a threfn yn cael eu cynnal. Tynnodd y gwasanaeth sylw hefyd at y diffyg offer TG i ysgolion, fel y gellid dyrannu gliniaduron a chardiau sim data wedi'u talu ymlaen llaw i'r rhai a oedd eu hangen. Prynodd un prosiect o fewn y gwasanaeth ddau liniadur er mwyn cefnogi'r bobl ifanc fwyaf agored i niwed. Defnyddiwyd y gliniaduron hyn i gefnogi pobl ifanc mewn llety â chymorth i gael mynediad at Raglenni Cyflogadwyedd.

Bu'r gwasanaeth hefyd yn gweithio mewn partneriaeth â Gyrfa Cymru, darparwyd hyfforddiant a Choleg Merthyr Tudful i gefnogi llwybrau cyrchfan ar gyfer ymadawyr Blwyddyn 11. Roedd Blwyddyn 11 ar hyn o bryd yn dechrau ar gyfnod o newid gyda TGAU a'r 'camau nesaf' yn y fantol. Ond llwyddodd y gwasanaeth ieuenctid i symleiddio'r broses

drwy weithredu fel cynnig i gysylltu pobl ifanc â gwasanaethau. Roedd hyn er mwyn i'r rhai mwyaf ymylol anelu at addysg bellach a'u cynnal a lleihau'r risg y bydd dysgwyr yn dod yn NEET (Ddim mewn Addysg, Cyflogaeth na Hyfforddiant).

Cynhaliodd un clwb ieuencid brosiect a Ariannwyd gan Waddol Ieuencid mewn partneriaeth ag Youth Cymru rhwng mis Tachwedd 2020 a mis Mawrth 2021. Roedd hyn er mwyn annog iechyd meddwl a lles cadarnhaol gyda phobl ifanc sydd mewn perygl o droseddu, drwy gyfrwng diwylliannol creadigol gan ddefnyddio llwyfannau ar-lein. Roedd hyn yn ategu'r hyfforddiant mae staff y gwasanaeth ieuencid wedi'i gael yn ystod y cyfnod hwn, gan gynnwys hyfforddiant iechyd meddwl a lles a chymorth cyntaf iechyd meddwl.

Drwy gydol y cyfnod hwn o'r pandemig, dechreuwyd cadw mewn cysylltiad â phobl ifanc drwy alwadau ffôn, negeseuon testun a chyfryngau cymdeithasol. Yn arbennig i'r rhai a oedd yn profi pryder, arwahanwydd ac unigrwydd neu'r rhai mwyaf agored i niwed. Pan oedd gwaith wyneb yn wyneb wedi'i gyfyngu, casglwyd ymgysylltiad a chyfranogiad drwy ffrydio byw a sesiynau wedi'u recordio ymlaen llaw gan ddefnyddio llwyfannau fel Microsoft Teams a Nearpod.

Roedd y sesiynau hyn wedi'u teilwra i anghenion pobl ifanc tra'n ymgorffori materion cyfredol yn y byd ehangach. Rhai enghreifftiau o'r rhain yw:

- *Cwisiau 'newyddion ffug' a damcaniaethau cynllwyn* – roedd hyn ar waith oherwydd gwybodaeth anghywir oedd yn cael ei rhannu ar y cyfryngau cymdeithasol ynghylch firws Covid-19 a'r ymdrech brechu. Y nod oedd rhoi'r wybodaeth fwyaf diduedd i bobl ifanc wrth fynd i'r afael â chanfyddiadau a gwerthoedd er mwyn iddynt wneud penderfyniadau gwybodus.
- *Gweithdai rheoli arian* – yn deillio o bryderon a achoswyd gan ffyrlo a cholli swyddi, cynhaliwyd sesiynau a oedd yn edrych ar arbedion, sut i reoli arian yn effeithiol, i gynllunio ar gyfer y dyfodol ac i beidio bod mewn meddylfryd tlodi.
- *Ymddygiad gwrthgymdeithasol a glynu wrth reoliadau Covid-19* – Datblygwyd Nearpods (gwersi rhyngweithiol) a dosbarthwyd taflen ffeithiau gan Lywodraeth Cymru gyda'r neges 'Aros Gartref', gyda gwybodaeth glir am sut a pham yr oedd yn bwysig cadw pawb yn ddiogel. Tynnodd gweithwyr ieuencid sylw hefyd at wasanaethau fel tudalennau Facebook clybiau ieuencid lleol a sesiynau byw (e.e. Joe Wicks) er mwyn eu cadw'n brysur. Darparwyd gwybodaeth am Valley Steps, The Exchange a MIND i'w cefnogi gyda'u lles a'u pryder ynghylch Covid-19 ac arwahanrwydd.

Pan ddigwyddodd y mudiad Black Lives Matter yn 2020, cafodd rhai pobl ifanc eu cyfeirio at diwtoriaid i gwblhau cymhwyster mewn Gwahaniaethu a Rhagfarn. Roedd hyn yn rhoi gwybod i bobl ifanc am y nodweddion gwarchodedig, beth yw trosedd casineb a sut y gallant wneud gwahaniaeth i eraill. O ganlyniad uniongyrchol i'r ffaith bod anghydraddoldebau'n cael eu hamlygu yn y cyfryngau, datblygodd y gwasanaeth ieuencid adnoddau hefyd i addysgu yn y maes hwn gan gynnwys moeseg, gwerthoedd a moesoldeb.

Yn ogystal, cynhaliwyd trafodaethau, sesiynau gwybodaeth a chynghor gyda phobl ifanc a oedd yn teimlo eu bod yn cael eu heffeithio gan yr hyn a oedd yn digwydd yn y byd. Roedd y trafodaethau'n cynnwys gwaith awduron ysbrydoledig a sêr ffilm, a chyd-destun hanesyddol yr heriau a wynebwr gan lawer o grwpiau lleiafrifol.

Dysgu Cymunedol Oedolion

Mae'r adran Addysg Oedolion yn cefnogi oedolion yn y gymuned i fynychu a chwblhau ystod eang o gyrsiau a chymwysterau sydd wedi'u cynllunio i hyrwyddo datblygiad personol a dilyniant o fewn neu i gyflogaeth, yn ogystal â gwella sgiliau unigolion mewn meysydd sgiliau blaenoriaeth (e.e. Sgiliau Hanfodol). Ychydig iawn o gymwysterau sydd gan lawer o ddysgwyr pan fyddant yn ymgysylltu am y tro cyntaf, maen nhw'n debygol o fod yr anoddaf i'w cyrraedd neu efallai eu bod wedi cael profiad gwael o addysg brif ffrwd, ac felly efallai mai prin yw'r cyfleoedd cymdeithasol ac economaidd.

Roedd y pandemig byd-eang yn rhoi mwy o anfantais i ddysgwyr, gyda chau dosbarthiadau mewn lleoliadau cymunedol a chysiau'n cael eu symud ar-lein. Cwblhawyd arolwg galluoedd digidol i nodi themâu cyffredin. O ganlyniad, gweithredwyd cynllun benthycu gliniaduron a oedd yn cynnwys prynu canolfannau Wi-Fi ar gyfer y rhai mwyaf anghenus. Collodd rhai dysgwyr (yn enwedig y rhai ar lefel cyn mynediad ag anghenion dysgu ychwanegol) y rhyngweithio cymdeithasol o fod yn rhan o grŵp. O'r herwydd, cynyddodd tiwtoriaid weithgareddau 'cadw mewn cysylltiad' i hyrwyddo lles a goresgyn unigedd cymdeithasol.

Addaswyd dysgu o bell i ddiwallu anghenion grwpiau ac i gefnogi'r croestoriad i wasanaethau digidol/ar-lein. Er enghraifft, parhaodd y clwb Silver Surfers (dysgwyr 50+ mlwydd oed) i gyfarfod yn wythnosol ar-lein, a chymryd rhan mewn gweithgareddau a oedd o fudd iddynt fel dinasyddion gan gynnwys sut i drefnu apwyntiad meddyg teulu ar-lein a chymorth ar gyfer siopa bwyd ar-lein.

Roedd yr adborth hefyd yn awgrymu bod y dysgwyr yn awyddus i archwilio mwy o lesiant a gweithgareddau sy'n canolbwyntio ar hamdden. Cynhaliwyd cwrs Dydd Gwener Lles a oedd yn archwilio agweddau ar iechyd meddwl, ond yn canolbwyntio'n bennaf ar strategaethau ac offer ymarferol i hyrwyddo lles. Crëwyd hysbysfwrdd ar-lein hefyd i bostio diweddariadau rheolaidd ar faterion fel tlodi tanwydd, cyllid trwyddedu teledu, prosiectau lleol ac ati. Cynhyrchwyd llyfryn llesiant hefyd ar gyfer y rhai heb fynediad TG.

Cafodd y cwrs Rhaglenni Teuluol ei ail-lunio i gyd-fynd â gofynion addysg gartref ac i ategu gofynion addysg gartref. Roedd rhieni a gofawyr yn elwa ar gyrsiau byrrach (Helpu eich plentyn gyda darllen / Helpu eich plentyn gyda mathemateg), ac estynnwyd y rhaglen hefyd i deuluoedd â phlant mewn lleoliadau Blynyddoedd Cynnar (cwrs Amser i Sgwrsio).

Mae'r Gymraeg yn parhau fel llinyn cyson drwy gydol y ddarpariaeth. Mae hyn nid yn unig yn cefnogi Safonau'r Gymraeg ac Amcanion Corfforaethol, ond hefyd y gofynion a bennir gan ESTYN. Mae tiwtoriaid wedi elwa ar hyfforddiant Ymwybyddiaeth Ddiwylliannol Cymru fel y gellir ymgorffori elfen o ddwyieithrwydd ym mhob cwrs, a hefyd hyrwyddo 'bod yn Gymreig' a sut rydym yn gweithredu fel Cenedl.

Cymunedau am Waith a Chymunedau am Waith a Mwy

Mae Cymunedau am Waith a Chymunedau am Waith a Mwy yn cefnogi unigolion sy'n ddi-waith yn y tymor hir, yn economaidd anweithgar neu'n NEET. Yn ystod y cyfnod rhwng Mawrth 2020 a Mawrth 2021, cefnogodd y prosiect 393 o drigolion Merthyr Tudful gyda gweithgarwch sy'n gysylltiedig â chyflogadwyedd a ddatganodd fod ganddynt gyflwr iechyd sy'n cyfyngu ar eu gwaith.

Hefyd yn ystod y cyfnod hwn, cafodd 198 o gyfranogwyr gyflogaeth drwy gefnogaeth Cymunedau am Waith a Chymunedau am Waith a Mwy. Gwelwyd gostyngiad yn nifer y

cyfranogwyr yn ystod y pandemig, ond cynhaliwyd ymgysylltu yn ystod y cyfnodau clo. Roedd hyn yn cynnwys uwchsgilio cyfranogwyr i gefnogi cyflogaeth ac yn ystod 2020-2021, cyflawnodd 55 o gyfranogwyr gymhwyster.

Yn gynnar yn y pandemig, mae Cymunedau am Waith a Chymunedau am Waith a Mwy yn gysylltiedig â Chymunedau Digidol Cymru i gyflwyno cynllun benthyca gliniaduron bach i gefnogi cyfranogwyr sy'n profi cael eu cau allan yn ddigidol. Yn ddiweddarach y flwyddyn honno, llwyddodd y prosiect i weithio gyda Llywodraeth Cymru ar gynllun benthyca gliniaduron cenedlaethol, unwaith eto'n gysylltiedig â Chymunedau Digidol Cymru a derbyniwyd 30 o liniaduron newydd. Nodwyd dau hyrwyddwr digidol o fewn y tîm i reoli a phrosesu'r fenter, gyda 44 o gyfranogwyr yn elwa o'r cynllun.

Rhaglen Prentisiaeth a Rennir ASPIRE

Parhaodd Rhaglen Prentisiaeth a Rennir ASPIRE â'i gwaith mewn partneriaeth â phrentisiaid 16 – 24 mlwydd oed. Fe'u cyflogwyd gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful, a'u hyfforddi gan y Coleg Merthyr Tudful ac fe'u gosodwyd gyda chwmni lletyol ym maes gweithgynhyrchu a pheirianeg drwy gydol y prentisiaethau dwy i dair blynedd. Mae'n parhau gyda'i nod o fynd i'r afael â diweithdra ymysg pobl ifanc a darparu cyfleoedd uchelgeisiol i bobl ifanc ledled y Fwrdeistref Sirol.

Roedd y gwaith dros y cyfnod hwn yn cynnwys;

- Cefnogaeth i rai prentisiaid gyda chynnal iechyd meddwl cadarnhaol a lles yn ystod cyfnod digynsail dros gyfnodau o gloi.
- Cwblhau prentisiaeth peirianeg STEM Lefel 3 ar gyfer prentis sy'n hollol fyddar, sydd wedi sicrhau cyflogaeth gyda chwmni peirianeg rheilffyrdd.
- Cefnogaeth ffyrlo i brentisiaid - roedd 95% o bobl ifanc â'r rhaglen ASPIRE ar ffyrlo ar un adeg. Drwy gydol y pandemig llwyddodd y prosiect i gadw ein holl brentisiaid ar y rhaglen. Collodd un person ifanc ei leoliad oherwydd y pandemig ond parhaodd eu dysgu o bell ac maen nhw wedi sicrhau gwaith llawn amser sydd wedi eu galluogi i barhau ar eu fframwaith.
- Cefnogi cyfranogwyr benywaidd i lwybrau STEM – tri phrentis peirianeg benywaidd ar y rhaglen, pob un yn gweithio ar fframweithiau sy'n gysylltiedig â STEM i gyd-fynd ag anghenion eu cyflogwr lletyol.

Pontydd i Waith 2

Mae Pontydd i Waith 2 yn cefnogi pobl 25 mlwydd oed a throsodd sy'n ddi-waith neu'n economaidd anweithgar. Yn ystod 2020-2021, cofrestrodd y prosiect 36 o gyfranogwyr a nododd 18 ohonynt fod ganddynt gyflyrau iechyd sy'n cyfyngu ar waith. Roedd cymorth hefyd yn parhau ac yn cael ei gynnal ar gyfer cyfranogwyr a oedd wedi cofrestru ymlaen llaw gan gynnwys y rhai a oedd wedi datgan eu bod yn anabl neu sydd â chyflyrau iechyd sy'n effeithio ar eu gallu i weithio.

Roedd staff y prosiect yn cadw mewn cysylltiad â'r holl gyfranogwyr o bell yn ystod y cyfnod hwn naill ai dros y ffôn neu drwy Microsoft Teams. Nid oedd y cymorth yn canolbwyntio'n gyfan gwbl ar sgiliau cyflogaeth; roedd y tîm yn cefnogi mewn meysydd fel profedigaeth a lles emosiynol gan atgyfeirio'r rhai sydd wedi'u hynysu'n gymdeithasol. Roedd trefniadau

hefyd ar waith ar gyfer dosbarthu banciau bwyd mewn partneriaeth â staff Banc Bwyd Merthyr a Cynon, yn ogystal â rhoi cymorth i bobl wrth wneud cais am y Gronfa Cymorth Dewisol drwy Lywodraeth Cymru.

Cadarnhawyd gwaith prosiect hefyd drwy gyflenwi o bell ac mewn partneriaeth â'r Tîm Tai â Chymorth, a oedd yn cyflenwi gliniaduron i eiddo tai â chymorth. O ganlyniad, cynhaliwyd sesiynau ar gyfer yr ymyriad Parod ar gyfer y Tenant, er mwyn rhoi'r offer i gyfranogwyr fyw'n annibynnol a chynnal tenantiaeth. Ond fe wnaeth hyn wynebu anawsterau oherwydd diffyg sgiliau digidol, ond roedd mentoriaid a thiwtoriaid wrth law i gefnogi yn y meysydd hyn.

Cyfamod y Lluoedd Arfog

Mae gan Ferthyr Tudful hanes balch o werthfawrogi ei wasanaethau arfog, yn gwasanaethu ac wedi ymddeol. Bod yn rhan o Gyfamod y Lluoedd Arfog yw ein hymrwymiad i gefnogi personél ein lluoedd arfog a'u teuluoedd mewn nifer o feysydd fel addysg, lles, gofal iechyd, cyflogaeth, tai a chymorth ariannol.

Mae'r Swyddog Cynghori Cyn-filwyr (VAO) yn mynychu grwpiau cyn-filwyr yn ardal Cwm Taf. Hefyd, mae perthnasoedd da yn parhau i dyfu gyda sefydliadau allweddol fel SSAFA (Elusen y Lluoedd Arfog), Y Lleng Brydeinig Frenhinol a Change Step sy'n cynnig cymorth i gyn-filwyr, eu teuluoedd a'u gofalwyr yng Nghymru i gael mynediad at wasanaethau cymorth hanfodol ac i fynd i'r afael â straen a materion sy'n ymwneud â straen ac iechyd meddwl.

Cefnogi Plant Gwasanaeth mewn Addysg

Mae MTCBC yn parhau i gefnogi cymuned leol y Lluoedd Arfog. Un o'r materion hyn yw'r gwaith a wnaed gan y Swyddog Cyswllt Ysgolion Rhanbarthol (RSLO) ar gyfer plant y lluoedd gwasanaeth, Annabel Harries, sy'n gweithio ar y cyd â'r 160fed Brigâd (Cymraeg) a SSCE Cymru (Cefnogi Plant mewn Addysg yng Nghymru).

Defnyddiwyd gweithgaredd casglu data diweddar dan arweiniad yr RSLO a'r awdurdod lleol i lywio cyfanswm yr arian a ddosbarthwyd i MTCBC. Nododd y gweithgaredd casglu data hwn fod 36 o blant gwasanaeth (o dan ddiffiniad Llywodraeth Cymru) ym Merthyr Tudful, mewn cyfanswm o 18 ysgol. O ganlyniad i'r data hwn, dyfarnwyd cyfanswm o £4,750 i'r awdurdod lleol. Bydd y Cyngor yn defnyddio'r cyllid i ddarparu hyfforddiant ELSA (Cynorthwyydd Cymorth Llythrennedd Emosiynol) ar gyfer staff allweddol mewn nifer o ysgolion, er mwyn deall sut i gefnogi plant gwasanaeth yn well. Mae hyn yn cynnwys amser ac adnoddau staff i weithredu'r hyfforddiant ELSA gyda phlant y lluoedd drwy gynnig cymorth 1:1 a grŵp. Bydd cyllid hefyd yn cael ei ddefnyddio i ryddhau aelodau o staff ym mhob ysgol i ymgysylltu â chymorth SSCE Cymru a'r RSLO.

Ym mis Tachwedd 2020 lansiodd y Cyngor ei becynnau hyfforddi Cyfamod Rhithwir y Lluoedd Arfog i godi ymwybyddiaeth o'r Cyfamod. Mae'r hyfforddiant ar gael am ddim i sefydliadau a busnesau ym Merthyr a gellir ei deilwra i ddiwallu anghenion a gofynion.

Prosiect Cysylltu â Chyn-filwyr

Mewn partneriaeth â Chyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf, dyfarnwyd £18,900 gan Raglen Llwybrau Cadarnhaol Cyfamod y Lluoedd Arfog. Mae'r arian yn cael ei ddefnyddio i brynu tabledi electronig, a fydd ar gael i gyn-filwyr i'w llogi drwy ein prosiect 'Veterans Connected' newydd. Bydd y prosiect newydd yn helpu cyn-filwyr i gadw mewn cysylltiad â theulu, a chysylltiadau cymdeithasol drwy dechnoleg ddigidol, gyda'r nod o helpu i wella lles drwy leihau unigedd cymdeithasol. Gan weithio mewn partneriaeth ag awdurdodau cyfagos

y Cyngor, bydd y prosiect hwn yn cael ei ddarparu ar draws pedwar awdurdod lleol yn Neddwyrair Cymru.

Diwrnod y Lluoedd Arfog

Ddydd Llun 22 Mehefin 2020, codwyd baneri'r Lluoedd Arfog y tu allan i'r Ganolfan Ddinesig. Cawsant eu chwifio am weddill yr wythnos tan Ddiwrnod Lluoedd Arfog ei hun, sef dydd Sadwrn 27 Mehefin 2020, i ddangos gwerthfawrogiad o'r cyfraniad a wnaed gan bawb sy'n gwasanaethu neu sydd wedi gwasanaethu yn Lluoedd Arfog Ei Mawrhydi.

Chwaraeon Anabledd

Oherwydd pandemig Covid-19, nid oedd llawer o glybiau a digwyddiadau chwaraeon yn gallu rhedeg wyneb yn wyneb. Fodd bynnag, cynhaliwyd rhai digwyddiadau ar-lein lle bo hynny'n bosibl.

Daeth swyddogion Chwaraeon Anabledd Cymru ar draws rhanbarth Canol y De ynghyd yn yr haf i gynnal rhaglen gwyliau cynhwysol ar-lein yn yr haf a oedd yn rhedeg am bedair wythnos. Roedd hyn yn cynnwys fideos wedi'u recordio ymlaen llaw a sesiynau zoom byw. Roedd amrywiaeth o chwaraeon a gweithgareddau corfforol wedi'u cynnwys megis pêl-droed, pêl-fasged, celfyddydau marmor, ymarferion, ffitrwydd teuluol, Gemau Olympaidd yr ardd a llawer mwy. Roedd y rhain yn cael eu rhedeg gan ddarparwyr o bob rhan o'r rhanbarth. Sefydlwyd tudalen Facebook Chwaraeon Anabledd Cymru Canolbarth y De i gynnal y rhaglen. Yn dilyn hyn, lansiwyd fforwm cymorth clwb Chwaraeon Anabledd Cymru ar gyfer y clybiau chwaraeon hynny sydd ag aelodau anabl sydd angen cymorth i ail-lansio wedi'r pandemig.

Roedd Tîm Merthyr Egniïol hefyd yn rhedeg eu rhaglen 'Iach yn y Cartref' prif ffrwd eu hunain yn ystod y cyfnod clo cyntaf. Roedd hyn yn golygu cynnwys dyddiol am ddim i gefnogi trigolion Merthyr i barhau i fod yn weithgar gartref ac yn eu hardal leol. Roedd y rhaglen yn cynnwys darparwyr ym Merthyr Tudful a oedd yn cynnal dosbarthiadau ar-lein, neu lwybrau cerdded lleol a heriau i gyfranogwyr gymryd rhan ynddynt eu hunain.

Yn ystod mis Chwefror 2021, cyflwynodd Merthyr Egniïol her deuluol 30 milltir mewn 30 diwrnod. Cofrestrodd dros 300 o deuluoedd a chawsant gymorth i fod yn egniïol dros y mis, gan dderbyn adnoddau i'w cefnogi heb unrhyw gost.

Rydym wedi cynnal cyfres o gyrsiau ar gyfer personél y clwb ond hefyd pobl ifanc ar raglenni cyflogadwyedd rhwng ionawr a Mawrth 2021. Cynhaliwyd y cyrsiau hyn gan gynnwys Arweinwyr Chwaraeon, Cymorth Cyntaf ac Amddiffyn Plant i gefnogi'r rhai sy'n cynorthwyo mewn clybiau (neu a fydd) i gael y cymwysterau angenrheidiol sydd eu hangen. Roedd y rhain yn cael eu rhedeg heb unrhyw gost i gefnogi clybiau a gafodd eu taro'n ariannol gan y pandemig ac roeddent yn cynnwys clybiau o rai o ardaloedd mwyaf difreintiedig y Fwrdeistref.

Rydym hefyd wedi cefnogi dros £360,000 o gyllid grant i sefydliadau lleol oroesi drwy'r cyfnod clo a chynllunio ar gyfer y dyfodol.

Yr Iaith Gymraeg

Er bod eleni wedi dod â Covid-19 a'r materion cysylltiedig, mae MTCBC wedi llwyddo i gyflawni llawer o ran y Gymraeg o hyd. Isod mae rhywfaint o'r gwaith allweddol a ddigwyddodd. Mae manylion llawn yr holl gyflawniadau a wnaed yn 2020-2021 i'w gweld yn

Adroddiad Monitro Blyneddol y Cyngor ar gyfer y Gymraeg ar gyfer 2020-2021, a gymeradwywyd gan y Cabinet ar 19 Mai 2021.

Safonau'r Gymraeg

Mae'n ofynnol i bob corff cyhoeddus gydymffurfio â chyfres o Safonau'r Gymraeg sy'n sicrhau bod gan y Gymraeg statws cyfreithiol cyfartal â'r Saesneg ac na ddylid ei thrin yn llai ffafriol. Mae'r Cyngor wedi datblygu Rhaglen Iaith Gymraeg wedi'i strwythuro o ran cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg, cyfieithu a hyrwyddo'r Gymraeg. Mae'n cynnwys llawer o elfennau megis hyfforddiant, gohebiaeth, cyfryngau cymdeithasol, ffôn a derbyn, cyfieithu ac eraill.

Yn anffodus oherwydd Covid-19, ni fu'n bosibl gweithredu rhai o'r prosiectau a gynlluniwyd. Trefnwyd lleoliad gwaith gyda Phrifysgol De Cymru ar gyfer Swyddog Cymorth Iaith Gymraeg, ond oherwydd cyfyngiadau ni allai hyn ddigwydd. Nid oedd y Cyngor ychwaith yn gallu ymgymryd â'r ymarfer siopwyr dirgel.

Eisteddfod T yr Urdd

Oherwydd y pandemig, nid oedd modd cynnal Eisteddfod Genedlaethol flynyddol yr Urdd ym mis Mai 2020. Cynhaliwyd Eisteddfod T newydd ar-lein yn lle hynny lle cyflwynwyd pob cais ar gyfer pob cystadleuaeth drwy fideo. Cymerodd Ysgol Gynradd Gymraeg Santes Tudful ym Merthyr Tudful ran a daeth un o'u disgyblion yn gyntaf mewn cystadleuaeth ddawns greadigol unigol.

Yn 2021 bydd Eisteddfod yr Urdd T yn cael ei chynnal ar-lein unwaith eto – mae tair ysgol wedi ymuno – Ysgol Gynradd Gymraeg Santes Tudful, Ysgol Uwchradd PenyDre ac Ysgol Gynradd Coed y Dderwen.

Diwrnod Shwmae Su'mae

Er mwyn adeiladu ar y llwyddiant ar ddigwyddiad Diwrnod Shwmae Su'mae a drefnwyd yn 2019, trefnwyd digwyddiad eto mewn partneriaeth ag aelodau Fforwm Addysg Cymru. Fodd bynnag, oherwydd y pandemig cynhaliwyd y digwyddiad ar-lein. Roedd y diwrnod yn hybu'r defnydd o'r Gymraeg gan blant a phobl ifanc, y gymuned, y gweithlu a'r teulu. Cymerodd aelodau'r Cabinet a'r Maer ran yn y digwyddiad hefyd. Rhoddodd yr actores Donna Edwards, a fynychodd Ysgol Uwchradd Penderyn ac sydd ei hun yn ddysgwr Cymraeg, wybodaeth am y profiadau a gafodd ddysgu Cymraeg a pha gyfleoedd a agorwyd iddi. Roedd y perfformiadau ar y cyfryngau cymdeithasol yn amrywio o 254 i 2,100. Roedd darllediadau teledu hefyd yn y digwyddiad.

Digwyddiad #SHWMAERONMENT

Ym mis Mawrth 2021 trefnwyd digwyddiad #SHWMAERONMENT i hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg ar draws y Fwrdeistref Sirol o fewn teuluoedd, plant a phobl ifanc, y gymuned a'r gweithlu. Unwaith eto, fe'i cynhaliwyd bron ar-lein oherwydd y pandemig parhaus. Dechreuodd y digwyddiad ar Ddydd Gŵyl Dewi a rheddodd dros dair wythnos gydag ychydig o fideos yn cael eu postio bob dydd ar dudalen digwyddiadau Facebook y Cyngor. Cafodd Swyddog Strategaeth y Gymraeg y Cyngor hefyd ei gyfnewid ar gyfer y teledu i hyrwyddo'r digwyddiad. Ar y diwrnod olaf, ailadroddwyd yr holl berfformiadau. Cyrhaeddodd nifer a wylodd 3,400 a gwelwyd y digwyddiad gan y cyhoedd mor bell i ffwrdd ag America ac Awstralia.

Roedd y gweithgareddau'n cynnwys sesiwn holi ac ateb gyda Geinor Styles, cyn-ddisgybl yn Ysgol Santes Tudful, sydd bellach yn Gyfarwyddwr Theatr Na-Nog (grŵp theatr cenedlaethol ar gyfer addysg). Bu'r Arglwydd Dafydd Wigley hefyd yn cyflwyno eitem ar ei amser a'i brofiadau ym Merthyr Tudful a sut yr ymladdodd dros Addysg Cyfrwng Cymraeg. Cymerodd Only Boys Aloud ran yn y digwyddiad gan ganu Calon Lan, ac roedd yn cynnwys aelodau o Only Merthyr Aloud. Cymerodd pob ysgol uwchradd, dwy leoliad blynyddoedd cynnar a 12 ysgol gynradd ran yn y digwyddiad drwy ddarparu fideo yn hyrwyddo'r Gymraeg.

Fel rhan o'r digwyddiad, lansiwyd cystadleuaeth farchnata i bob ysgol yn y Fwrdeistref Sirol i greu baner i hyrwyddo Strategaeth y Gymraeg. Barnwyd y ceisiadau gan arweinydd y Cyngor a Hyrwyddwr y Gymraeg y Cyngor. Daeth y ceisiadau buddugol o Ysgol Uwchradd Pen y Dre, Ysgol Gynradd Gymunedol Abercanaid ac Ysgol Gynradd y Santes Fair.

Dysgu Cymraeg Morgannwg / Learn Welsh Glamorgan

Mae'r Cyngor yn parhau i weithio mewn partneriaeth â Dysgu Cymraeg Morgannwg i ddarparu cyfleoedd hyfforddiant yn y gweithle i staff a Chynghorwyr. Mae hyn yn cynnwys ymgyrch hyrwyddo barhaus i annog staff a Chynghorwyr i ymgymryd â chyfleoedd hyfforddiant iaith Gymraeg drwy sesiynau galw heibio, drwy'r fewnwyd, drwy e-bost, a sesiynau blasu.

Mae naw aelod o staff wedi llwyddo i ennill Tystysgrif Mynediad CBAC mewn Cymraeg Ail iaith: Defnyddio'r Gymraeg.

Mae'r holl gyrsiau a dysgu eleni wedi'u cynnal ar-lein drwy Microsoft Teams. Mae dysgu anffurfiol hefyd wedi digwydd gyda 'Sadwrn Siarad', lle gall dysgwyr gwrdd â dysgwyr eraill ar yr un lefel ac ymarfer ac ehangu eu Cymraeg.

Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor 10 aelod o staff sy'n dysgu Cymraeg yn y gweithle, yn amrywio o lefel mynediad i lefel ganolradd 1 a 2. Mae cyrsiau e-ddysgu Cymraeg Lefel 1 yn cael eu hyrwyddo i staff ar hyn o bryd. Mae hyn yn rhan o'n Cynllun Adfer, Trawsnewid a Gwella (RT&I) lle rydym yn datblygu diwylliant dysgu ar draws y Cyngor.

Gan weithio mewn partneriaeth â Dysgu Cymraeg Morgannwg rydym hefyd yn parhau i ddarparu cyfleoedd cymdeithasol parhaus i ddysgwyr wrando ac ymarfer eu Cymraeg. Yn y gorffennol, mae dysgwyr y Cyngor wedi cynorthwyo Dysgu Cymraeg Morgannwg i farchnata cyrsiau ac yn cynnig cymorth i hyrwyddo'r Gymraeg ledled y Fwrdeistref Sirol.

Fel rhan o weithredu Strategaeth y Gymraeg Pum Mlynedd a Chynllun Strategol Addysg Gymraeg (WESP), cyfrannodd pedwar dysgwr Cymraeg y Cyngor at y prosiectau gweithredu drwy ymgymryd â gweithgareddau gan nodi'r rhesymau y penderfynasant ddysgu Cymraeg a'r manteision y maent wedi'u gweld ohono.

Hygyrchedd

Dylai pawb allu cael mynediad i'r Rhyngwyd a'i fwynhau. Hygyrchedd yw'r arfer o sicrhau bod gwefan a'i chynnwys yn gallu cael ei defnyddio gan bawb – sut bynnag y byddant yn dod ar ei thraws a beth bynnag fo'u hanabledd.

Daeth y rheoliadau hygyrchedd i rym ar gyfer cyrff y sector cyhoeddus ar 23 Medi 2018 (Rheoliadau Hygyrchedd Cyrff Sector Cyhoeddus (Gwefannau a Chymwysïadau Symudol) (Rhif 2) 2018). Mae'r rheoliadau'n dweud bod yn rhaid i wefannau neu apiau symudol fod yn fwy hygyrch drwy ei wneud yn 'ganfyddadwy, yn weithredol, yn ddealladwy ac yn gadarn'.

Mae'r rheoliadau hygrychedd yn adeiladu ar ein rhwymedigaethau presennol i bobl ag anabledd o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

Mae MTCBC wedi cyhoeddi ei ddatganiad hygrychedd ar wefan y Cyngor. Mae'n amlinellu'r hyn yr ydym yn ei wneud i wella hygrychedd a sut y gall pobl gysylltu â ni os ydynt yn dymuno rhoi gwybod am broblemau hygrychedd.

Rydym yn ymwybodol nad yw rhai rhannau o'r wefan yn gwbl hygrych. Fodd bynnag, rydym wedi ymrwmo i'w wneud yn fwy hygrych, yn unol â'r rheoliadau, ac ar hyn o bryd rydym yn gweithio gydag adrannau i wneud gwelliannau. Yn ein datganiad hygrychedd, rydym wedi gosod ein nod i ni'n hunain ddatrys materion a nodwyd erbyn 31 Mawrth 2022.

Mae profion yn cael eu cynnal ar ein gwefan, Merthyr.gov.uk, gan lwyfan llywodraethu gwe canolog o'r enw Silktide, i ddadansoddi a sgorio'r wefan ar gyfer hygrychedd. Cynhelir profion ar bob tudalen o'r wefan gan ddefnyddio offer archwilio ac rydym hefyd yn profi ein tudalennau â llaw. Wrth i welliannau gael eu gwneud, bydd ein sgôr ar gyfer cydymffurfio yn cynyddu.

Bu cynnydd sylweddol yn ein sgôr ar Fynegai Silktide ar ôl gwneud rhywfaint o waith ar y wefan. Mae'r gwaith yn parhau ac mae'r datganiad hygrychedd yn cael ei ddiweddarau'n fisol gyda'r sgôr newydd.

Sefydlwyd tudalen mewnwyd gyda gwybodaeth am hyn, gan gynnwys dolenni i fideos perthnasol a gwybodaeth am sut i wneud dogfennau'n hygrych. Mae gwaith yn parhau ar hyn i sicrhau bod staff yn ymwybodol o'r rheoliadau hyn a bod hyfforddiant yn cael ei wneud yn ôl y gofyn.

Bydd gweithgor hygrychedd gyda staff allweddol yn cael ei sefydlu cyn bo hir, i nodi cynnydd, materion, rhannu adnoddau ac ar gyfer y camau nesaf o ran hygrychedd ein dogfennau.

YMWYBYDDIAETH GWEITHWYR

Mae gwybodaeth am Ddeddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus ar gael ar Fewnrwyd a Rhyngrwyd y Cyngor i staff eu gweld.

O fewn Cynllun Cydraddoldeb Strategol 2020-2024, mae'r Cyngor wedi nodi Amcan Cydraddoldeb sef *'creu gweithlu cynhwysol ac amrywiol sy'n adlewyrchu'r cymunedau ym Merthyr Tudful'*.

O fewn yr amcan hwn, mae llawer o gamau gweithredu a'r prif un yw *'cefnogi a hwyluso cyfleoedd hyfforddi a dysgu am Gydraddoldeb fel bod Cydraddoldeb yn cael ei gydnabod a'i ymgorffori mewn rolau'*.

Hyfforddiant a datblygiad proffesiynol parhaus

Mae hyfforddiant a datblygiad proffesiynol parhaus yn elfen allweddol o Fframwaith Rheoli Perfformiad y Cyngor ar gyfer arfarniadau perfformiad aelodau staff a sesiynau 1 i 1. Mae hyn yn galluogi i anghenion hyfforddi gweithwyr o ran Cydraddoldeb i gael eu nodi a'u diwallu.

Yn anffodus oherwydd y pandemig, ni chynhaliwyd unrhyw sesiynau hyfforddi wyneb yn wyneb yn 2020-2021. Fodd bynnag, mae hyfforddiant ar amrywiaeth rhywiol a rhywedd yn cael ei gynllunio ar gyfer y flwyddyn nesaf.

Hefyd, gobeithio y bydd modiwl e-ddysgu ar amrywiaeth a chynhwysiant yn cael ei ddatblygu ac ar gael y flwyddyn nesaf. Bydd y modiwlau'n orfodol i holl staff y Cyngor eu cwblhau. Mae'r modiwlau sydd eisoes ar waith yn cynnwys Troseddau Casineb ac Ymwybyddiaeth o Fwlio.

Mae hyfforddiant iaith Gymraeg yn parhau i gael ei gynnig i staff. Mae'r Cyngor yn gweithio mewn partneriaeth â Dysgu Cymraeg Morgannwg i ddarparu cyfleoedd hyfforddiant yn y gweithle i staff a Chynghorwyr.

Calendr Cydraddoldeb

Cynhyrchwyd calendr cydraddoldebau gan Swyddog Cydraddoldeb MTCBC ar gyfer staff ac mae ar gael ar Fewnrwyd y staff. Diben y calendr yw dwyn ynghyd restr o ddiwrnodau a digwyddiadau ymwybyddiaeth cenedlaethol sy'n cydnabod ac yn dathlu amrywiaeth, cydraddoldeb a chynhwysiant. Nid yw'n rhestr gynhwysfawr, ond ar yr olwg gyntaf gall staff weld rhai dyddiadau pwysig sy'n cael eu rhestru bob mis.

Mae'r calendr yn offeryn defnyddiol ac yn adnodd ymarferol i helpu i hyrwyddo ymwybyddiaeth o amrywiaeth, cydraddoldeb a chynhwysiant ledled y Cyngor. Caiff y calendr hwn ei adolygu a'i ddiweddarau'n rheolaidd, a caiff calendr newydd ei gynhyrchu a'i ddosbarthu i'r staff bob mis lonawr.

COVID-19

Oherwydd bod pandemig Covid-19 wedi cyrraedd, symudodd staff MTCBC o weithio yn y swyddfa i weithio gartref, lle bo hynny'n bosibl, drwy gydol y flwyddyn adrodd. Digwyddodd y cam hwn yn ddirybudd ac yn gyflym. Roedd angen i staff addasu'n gyflym i'r ffordd newydd o weithio tra'n parhau i ddarparu gwasanaethau i bobl Merthyr Tudful. Dosbarthwyd 1037 o liniaduron o fis Mawrth 2020 ymlaen ar gyfer y staff hynny nad oeddent ganddynt y cyfarpar ar gyfer gweithio gartref.

Roedd hefyd yn ofynnol i'r Cyngor gyfarfod yn rhithwir i barhau â busnes yn wleidyddol. Yr her oedd rhoi ateb ar waith a oedd yn galluogi pob un o'r 33 cynghorydd, yn ogystal â Swyddogion, i gymryd rhan mewn cyfarfod rhithwir, gyda sain a fideo, ac oedd yn caniatáu i gyfarfodydd gael eu cofnodi a'u huwchlytho wedyn i wefan y Cyngor.

Barnwyd mai Microsoft Teams oedd yr ateb corfforaethol ar gyfer fideo-gynadledda i'r sefydliad, gan ei fod eisoes yn cael ei ddefnyddio mewn meysydd eraill cyn y cyfnod clo. Darparwyd gliniaduron i'r 33 cynghorydd ar gyfer rhedeg cyfarfodydd rhithwir y Cyngor yn llwyddiannus. Ar ôl i'r ateb gael ei brofi, darparwyd hyfforddiant i aelodau – cynhyrchwyd canllawiau ond yn fwy effeithiol, fe wnaeth y Gwasanaethau Democrataidd gysylltu â Chynghorwyr i sicrhau eu bod yn gwybod sut i ymuno â chyfarfodydd, defnyddio'r gwahanol swyddogaethau, a phrofi eu cysylltiadau o gartref.

Iechyd Corfforol a Meddyliol staff

Unwaith y sylweddolwyd bod gweithio o gartref yn debygol o fod yn aros yn ei le hyd y gellir rhagweld, roedd staff yn gallu prynu offer swyddfa fel desgiau a chadeiriau ar gyfer eu cartrefi er mwyn sicrhau bod eu hamodau gwaith newydd yn addas i'r diben. Gofynnwyd hefyd i bob aelod o staff lenwi asesiad risg o'u hardal waith gartref ac i dynnu sylw at unrhyw ofynion neu gymorth ychwanegol oedd eu hangen.

Gwnaed newidiadau hefyd yn y swyddfeydd ar gyfer gweithwyr lle nad oedd gweithio gartref yn ymarferol. Cafodd unedau diheintio dwylo eu gosod ar waliau mewn ardaloedd cegin a choridorau. Hefyd, dywedwyd wrth yr holl staff i gadw at y rheolau cadw pellter cymdeithasol ac i wisgo masgiau ar unrhyw adeg pan oeddent i ffwrdd o'u desg.

Roedd y cyngor yn ymwybodol o'r straen ychwanegol yr oedd y pandemig yn ei achosi, ynghyd â'r newidiadau o'r cyfyngiadau symud a symud i waith cartref.

Yn haf 2020, anfonwyd dau arolwg at y staff; un i ddarganfod sut yr oedd gweithio gartref iddyn nhw a'r llall ar ffyrdd diogel o weithio. Defnyddiwyd y wybodaeth hon pan ffurfiwyd Grŵp Adfer i gefnogi staff ac i gynorthwyo cynlluniau i ddod yn weithlu ystwyth.

Ysgrifennwyd polisi gweithio ystwyth hefyd a rhoddodd hyn arweiniad i'r staff ar sut i weithio gartref a sut i reoli lles.

Drwy gydol y flwyddyn, atgoffwyd y staff o bwysigrwydd rheoli eu hiechyd meddwl a'u lles. Yn enwedig pan oedd y genedl yn y cyfnod clo a chyfraddau Covid-19 yn uchel, nododd yr adran Adnoddau Dynol eu bod yn ceisio rhoi cymaint o wybodaeth ac adnoddau â phosibl i staff i'w cefnogi. Roedd y cymorth yn cynnwys:

- Dogfennau cwestiynau cyffredin helaeth sy'n rhoi atebion i gwestiynau cyffredin. Anfonwyd hwn ar e-bost at y staff a chafodd ei ddiweddarau'n rheolaidd mewn ymateb i ganllawiau Llywodraeth Cymru. Cwestiynau fel pryderon am y risg o ddal Covid-19 yn y gwaith, hunan-ynysu a'r cyflog fyddai'n cael ei dderbyn, neu o ran bod ar y rhestr gwarchod ac ati.

- Gwybodaeth am brofedigaeth gyda gwybodaeth am asiantaethau cymorth profedigaeth.
- Cymorth cwnsela'n cael ei ddarparu gan y Gwasanaeth Cwnsela Gofal Cyntaf, a oedd ar gael 24/7.
- Help gydag ymdopi yn y cyfnod clo, fel creu trefn arferol, rheoli faint o alcohol sy'n cael ei yfed, bod yn egniol a chymryd seibiannau rheolaidd o'ch gweithfan.
- Roedd llawer o gymorth gan lechyd Galwedigaethol, a anfonwyd drwy e-bost at y staff ac a oedd hefyd ar gael ar y Fewnwyd.
- Cynigiwyd cyrsiau i reolwyr ar sut i reoli a chefnogi tîm o bell. Anfonwyd canllawiau atynt hefyd ynghylch rheoli staff sy'n gwarchod, ynysu ac ati.

Staff ar y rhestr Warchod

Rhwng Mawrth 2020 a Gorffennaf 2020, nodwyd bod 127 o staff wedi eu hadnabod o fod o risg meddygol (o Restr Warchod lechyd Cyhoeddus Cymru). O'r rhain, parhaodd 45 i weithio o gartref, roedd 79 yn methu gweithio o gartref ac mae tri heb ddata ar eu cyfer.

O'r 127 a adnabuwyd, dim ond 64 gadwodd draw tan Awst 16^{eg} 2020 pan hysbysodd Llywodraeth Cymru y gallai'r Gwarchod ddod i ben. Dychwelodd rhai i'r gwaith yn dilyn asesiad risg ac/neu pan na chafwyd llythyr gwarchod.

Roedd menywod beichiog dros 28 wythnos hefyd yn cael eu hystyried o risg uwch yn cael eu hannog i weithio o gartref ble'n bosib, yn enwedig y rhai gyda chyflwr meddygol. Rhwng Mawrth 2020 a Gorffennaf 2020, nodwyd bod 35 o staff yn feichiog, gweithiodd pedair o gartref, wnaeth 29 ddim gweithio o gartref ac nid oes data ar gyfer dwy.

Rhwng Mawrth 2020 a Gorffennaf 202, roedd saith aelod o staff gydag aelodau o'r teulu o risg. Gweithiodd dau o gartref ac roedd pump yn methu gweithio o gartref.

Mae'r Cyngor o'r farn ei bod yn hanfodol bod pob sefydliad sy'n dymuno darparu nwyddau neu wasanaethau ar ei ran yn gallu dangos bod pob cam rhesymol ac ymarferol yn cael ei gymryd i ganiatáu mynediad cyfartal a thriniaeth gyfartal mewn cyflogaeth, darparu gwasanaethau a hyfforddiant i bawb.

Mae'r Cyngor yn defnyddio'r Ddogfen Gaffael Sengl (SPD) wedi'i chyfuno â chwestiynau cymhwyster cyflenwyr priodol ac mae wedi ychwanegu ei gwestiynau penodol ei hun sy'n ymwneud â chydaddoldeb ato. Mae templedi Gwahoddiad i Dendro (HCA) safonol y Cyngor yn cynnwys datganiad cydraddoldeb penodol gyda chynnwys cymalau contract sy'n ymwneud â Deddf Cydraddoldeb 2010 a Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Ychwanegir cymalau sy'n gysylltiedig â Chydaddoldeb a'r Gymraeg i'w delerau ac amodau safonol ar gyfer contractau pan fo angen.

Mae'r Cyngor yn ategu egwyddorion Datganiad Polisi Caffael Cymru 2021 (WPPS) a'i ddeg prif thema drwy strategaeth gaffael addas i'r diben sy'n darparu cyfeiriad strategol a chydgyssylltu i gydymffurfio â blaenoriaethau corfforaethol a'r WPPS. Mae'r WPPS yn cynnwys themâu fel Effeithiau Economaidd, Cymdeithasol ac Amgylcheddol, Manteision Cymunedol a Chystadleuaeth Agored, Hygyrch.

Mae elfennau Cydraddoldeb a'r Gymraeg yn y Broses Gaffael mewn perthynas â Thendro a Dogfennaeth Cais am Ddyfynbris wedi'u hadolygu yn unol â Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010, (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 a Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Mae'r dogfennau hyn yn cefnogi'r Cyngor i sicrhau bod pob cyflenwr trydydd parti yn dangos cydymffurfiaeth â'r gofynion hyn, lle bo hynny'n berthnasol i natur a math y nwyddau a'r gwasanaethau sy'n cael eu darparu ar ei ran.

Mae'r Cyngor yn un o lofnodwyr y Cod Ymarfer Cyflogaeth Foesegol mewn Cadwyni Cyflenwi. Mae Arferion Caethwasiaeth, Cosbrestru a Chyflogaeth Modern wedi'u cynnwys yn yr holiaduron cyn-gymhwyso/cam dethol ar gyfer yr holl weithgarwch tendro perthnasol.

DATA'R GWEITHLU

Staff cyflogedig yn y Cyngor ar 31 Mawrth 2021

Nifer y staff mewn swydd = 2404, o'r rhain:

Parhaol	Cyfnod Penodol
1882	522

Tymor Llawn	Rhan Amser
1380	1024

Oedran

16-34	35-54	55-64	65+
588	1305	453	58

Anabledd

Salwch hirsefydlog	Byddar/Trwm eu Clyw	Anawsterau lechyd Meddwl	Nam Symudedd	Nam Dysgu	Nam ar y Golwg
40	11	7	6	2	4

Arall	Dim anabledd	Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys
17	2103	214

Rhywedd

Yn fenyw	Gwryw
1801	603

**Ar hyn o bryd rydym yn gweithio ar ein systemau Adnoddau Dynol mewnol i'n galluogi i ddal rhyweddau eraill.*

Cyfeiriadedd Rhywiol

Heterorywiol	Dyn Hoyw	Menyw Hoyw	Deurywiol	Arall	Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys
2140	17	16	4	3	224

Crefydd

Dim Crefydd	Cristnogaeth	Bwdhaeth	Islamic	Iddewiaeth	Hindŵaeth
-------------	--------------	----------	---------	------------	-----------

1125	656	5	4	1	0
------	-----	---	---	---	---

Arall	Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys
149	464

Ethnigrwydd

Gwyn Prydeinig	Gwyn/Arall	Asiaidd	Du Caribïaidd	Du Affricanaidd	Hil Gymysg	Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys
2116	45	8	1	1	1	232

Iaith Gyntaf

Saesneg	Cymraeg	Pwylaidd	Almaeneg	Portiwgaleg	Ffrangeg
1769	39	8	3	2	2

Thai	Hwngaraidd	Romanaidd	Sbaenaidd	Ffilipino	Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys
2	1	1	1	1	575

Proffil Pobl – Cyflog

Cyflog	Yr holl staff			
	Gwryw		Yn fenyw	
	Llaw'n Amser	Rhan Amser	Llaw'n Amser	Rhan Amser
£0 - £4,999	0	87	0	240
£5,000 - £9,999	1	74	0	147
£10,000 - £14,999	15	160	3	225
£15,000 - £19,999	49	72	159	204
£20,000 - £24,999	155	22	140	72
£25,000 - £29,999	94	6	136	10
£30,000 - £39,999	84	8	122	37
£40,000 - £49,999	91	0	242	1
£50,000 - £59,999	9	0	31	0
£60,000 - £69,999	12	0	17	0
£70,000+	11	0	12	0
CYFANSWM	521	429	862	936

**Mae cyfanswm y ffigur yn uwch na nifer y staff a gyflogir gan ei fod yn cynnwys staff â mwy nag un swydd.*

Ceisiadau am Swyddi

Cyfanswm y ceisiadau = 1891 o fis Mawrth 2021

O ran nifer y staff a wnaeth gais am swydd yn fewnol yn y Cyngor, cawsom **194** o geisiadau mewnol, roedd **112** ohonynt yn Ferched ac roedd **82** yn Ddynion.

O ran ymgeiswyr allanol derbyniodd y Cyngor **1,661** o geisiadau allanol, roedd **1075** ohonynt yn Ferched a **586** yn Ddynion.

O ran Ceisiadau Asiantaeth, derbyniodd y cyngor **36** o geisiadau, ac roedd **26** ohonynt yn ddynion a **10** yn ferched.

Nifer y cyflogeion sy'n ymwneud â chwynion

	Nifer y cyflogeion sy'n ymwneud â'r weithdrefn gwyno	
Nodweddion Gwarchodedig	Fel yr achwynydd	Person y gwnaed cwyn yn ei erbyn
Oedran	1	0
16-34	0	0
35-54	1	0
55-64	0	0
65+	0	0
Rhyw		
Gwryw	0	0
Yn fenyw	1	0
Anabledd		
Anabl	0	0
Ddim yn Anabl	1	0
Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys	0	0
Cyfeiriadedd Rhywiol		
Heterorywiol	1	0
Lesbiaidd/Hoyw	0	0
Deurywiol	0	0
Arall	0	0
Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys	0	0
Grŵp Ethnig		
Cymraeg/Saesneg	1	0
Gwyn Arall	0	0
Asiaidd	0	0
Du Affricanaidd	0	0
Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys	0	0
Crefydd neu Gred		
Dim Crefydd	0	0
Cristnogaeth (pob Enwad)	0	0
Islamaidd	0	0
Bwdhaeth	0	0

Arall	0	0
Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys	1	0

Nodweddion Gwarchodedig	Nifer y cyflogeion sy'n destun gweithdrefnau disgyblu	Nifer y cyflogeion sydd wedi gadael yr Awdurdod	Nifer y Staff sy'n cymryd Absenoldeb Mamolaeth
Oedran	14	120	107
16-34	3	30	57
35-54	5	53	50
55-64	4	30	0
65+	2	7	0
Rhyw			
Gwryw	6	36	0
Yn fenyw	7	84	107
Anabledd			
Anabl	1	9	4
Ddim yn Anabl	11	88	89
Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys	2	23	14
Cyfeiriadedd Rhywiol			
Heterorywiol	10	96	87
Lesbiaidd/Hoyw	0	3	0
Deurywiol	0	0	0
Arall	0	0	0
Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys	4	21	20
Grŵp Ethnig			
Cymraeg/Saesneg	11	94	87
Gwyn Arall	0	5	1
Asiaidd	0	0	2
Du Affricanaidd	0	0	0
Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys	3	21	17
Crefydd neu Gred			
Dim Crefydd	5	45	48
Cristnogaeth (pob Enwad)	3	40	28
Islamaidd	0	0	1
Bwdhaeth	0	0	1

Arall	0	7	0
Mae'n well gen i beidio ag ateb/ddim yn hysbys	6	28	29

Rhywedd/Cyflog Cyfartal

Mae'r Cyngor yn cynnal adroddiadau rheolaidd ar y bwlch cyflog rhwng y rhywiau. Caiff pob swydd ei gwerthuso gan ddefnyddio cynllun Gwerthuso Swyddi Cyngor Taleithiol Llundain Fwyaf (ac eithrio Penaethiaid Gwasanaeth sy'n cael eu prosesu drwy Gynllun HAY). Ni chymerir unrhyw wybodaeth bersonol am ddeiliad y swydd i ystyriaeth ar hyn o bryd. O ganlyniad, mae'r system raddio yn rhydd o unrhyw duedd anymwybodol. Darperir y graddau a'r mecanweithiau talu ychwanegol sydd ar waith yn y Cyngor ar sail niwtral o ran y rhywiau. Felly, nid oes unrhyw anghysondebau amlwg rhwng y rhywiau yn ystod yr adrodd.

Nid oes anghydraddoldeb mewn cyflog. Caiff pob swydd ei sgorio'n deg ac yn gyson yn unol â chynllun Cyngor Taleithiol Llundain Fwyaf. Caiff ein polisïau a'n gweithdrefnau eu monitro a'u hadolygu'n barhaus er mwyn sicrhau nad oes unrhyw rwystrau cudd na chanfyddedig. Yn hanesyddol, ymgwymerodd y Cyngor ynghyd ag Undebau Llafur â llawer o waith i weithredu statws sengl a'r asgwrn cefn cyflog newydd.

MANYLION CYSWLLT

Rydym yn croesawu sylwadau ar yr adroddiad ac os hoffech wybod mwy am y gwaith mae'r Cyngor yn ei wneud, defnyddiwch y manylion cyswllt isod:

Cydraddoldeb

Y Ganolfan Ddinesig

Stryd y Castell

Merthyr Tudful

CF47 8AN

Ffôn: 01685 725000

equalities@merthyr.gov.uk